

PEST MEGYE MUNKÁSAI

An abstract graphic design featuring a light, textured background. A horizontal line divides the space. Below the line, there is a large orange trapezoidal shape on the left and a blue trapezoidal shape on the right, both pointing towards the center. The overall composition is minimalist and modern.

**TÁRSADALOMTUDOMÁNYI
INTÉZET**

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI INTÉZETE

PEST MEGYE MUNKÁSAI

1971

Az MSZMP Pest megyei Bizottsága felkérésére készítette *
az MSZMP Központi Bizottsága Társadalomtudományi Intézete
munkásosztály kutatócsoportja

A munkacsoport vezetője
Illés János

Az anyagot összeállította:
Kemény István és Kozák Gyula

A tanulmány elkészítésében közreműködtek:

Barinkai Oszkámé

Hajdú Elemér

Kónyár Ferenc

Lendvai István

Turgonyi Júlia

ELŐSZÓ

Sajátos földrajzi helyzetben található területi-igazgatási egység munkástársadalmának helyzetét, jellemzőit — új módszerrel közelítve — kívánta megismerni a Magyar Szocialista Munkáspárt Pest megyei Bizottsága, amikor megbízást adott a Társadalomtudományi Intézetnek az itt közreadott vizsgálat lefolytatására.

Új módszerű közelítésről beszélhetünk több vonatkozásban is. Új az, hogy az üzemi és területi pártbizottságok eddigi társadalmi, gazdasági, statisztikai elemző munkája kiegészül az empirikus szociológiai felvétel módszereivel. Olyan, mennyiségileg meghatározottabb, rendszerezettebb kiegészítő információkhoz juthat ezzel a választott testület, amely javíthatja politikai döntéseinek hatékonyságát, biztonságosabbá teheti a politikai értékeléseket egy adott társadalmi csoport, réteg helyzetére vonatkozóan.

Új az is, hogy e felmérés legfontosabb tartalmi aktusát, a megkérdezett munkáscsaládok látogatását, a kérdőívek kitöltését és kódolását egy pártoktatási intézmény, a péceli pártiskola hallgatói hajtották végre. Mondhatjuk azt is, hogy új színfolttal gazdagodott a pártiskolai oktatás programja, amelyből a gyakorlati politikai munka új eleme formálódhat ki.

A korábban közreadott („A Csepel Vas- és Fémművek munkásai”) munkánkhoz képest új az is, hogy vizsgálatunk mintája nem a megye területén dolgozó munkásokra, üzemekre korlátozódott, hanem a *megyében lakó* munkásokat reprezentálja, tehát lakóhelyen történő információgyűjtésből készült a jelentés.

A vizsgálat túllépett az eddigi ágazati korlátokon, mivel az ipar keretein túl reprezentálni igyekszik az ipar, az építőipar, a közlekedés munkásait, érinti a kereskedelem, a szolgáltatás és az állami gazdaságok ipari és szállítási jellegű munkát végző foglalkoztatottjait.

A mintavételnél számításba vettük a nem fizikai besorolásban levő művezetőket és technikusokat.

Végeredményben tehát eltértünk a hagyományos ágazati szemlélettől, avagy a nem mezőgazdasági fizikai dolgozó kategóriától. A lehetséges mértékig közelítettük azokat a munkásrétegeket is, amelyekre korábban kevesebb figyelmet fordítottunk, avagy a köztudatban eddig nem soroltuk a munkásosztály fogalmkörébe.

A vizsgálati anyag elemzése számos olyan sajátos vonás megállapítását teszi lehetővé, amelyek alapvetően Pest megye földrajzi helyzetéből adódnak. Érthetően itt kisebbek a még mozgósítható munkaerő-tartalékok, mint országosan. A megye munkásainak mintegy 60%-a Budapestre jár be dolgozni, többségében naponta ingázik. Ez az arány is jelöli azt a rendkívül szoros társadalmi-gazdasági kapcsolatot, amely különösen komplex jellegűt ad a megye és a területén fekvő ipari és közigazgatási metropolis kapcsolatainak. Leegyszerűsítve, mondhatjuk, hogy a megye lakosai — és köztük munkásai — számára óriási közgazdasági, kulturális, politikai előny a budapesti agglomerációba integrálódás, másrészt azonban a napi kapcsolatok csatornáján extenzívebben érzékelhetők a közgazdasági, civilizációs, kulturális különbségek, az urbanizációs szint szélsőségei, mint bárhol máshol.

Munkánkkal a megyei párt-, államhatalmi és -igazgatási szervek rendkívül bonyolult munkájához kívánunk pótlólagos információt szolgáltatni.

Felmérésünk reprezentatív mintára épül. Maga a minta az 1968. január elseji népességösszeíráson (mikrocenzuson) alapul, amely a népesség 2%-ának adatait gyűjtötte össze. A mi felvételünk e 2%-os mikrocenzus 25%-os részmintájára, tehát a Pest megyei munkások 0,5%-ára terjed ki. Az így körülhatárolt felmérés 220 000 emberre vonatkozik. A mintavétel során összeállított címjegyzékbe 1100 munkás került be. Az 1100 munkás közül 932 válaszolt a kérdőívben kinyomtatott kérdésekre. Ez 85%-os válaszolási arányt jelent, ami reprezentatív statisztikai felmérésekben igen kedvező és biztosítja adataink megbízhatóságát.

Budapest, 1971 február.

Illés János

I. ÉLETKOR ÉS CSALÁDI KÖRÜLMÉNYEK

A munkásság keresetben, jövedelemben, lakáskörülményekben, iskolai képzettségben, kultúrában különbözik az értelmiségtől és a parasztságtól, de különbségek tapasztalhatók a munkásság egyes rétegei között is. Ugyanakkor jól megfigyelhető a parasztból munkássá válás folyamata. A demográfiai tényezőknél, tehát az életkornál, a családi állapotnál, a gyerekek számánál nem ilyen élesek a különbségek, bár itt is vannak több szempontból említésre méltóak, amelyek befolyásolják az egyes társadalmi rétegek jövedelmi helyzetét, és kihatnak szociálpolitikai tennivalóinkra.

1. ÉLETKOR

Pest megye munkásainak életkori megoszlását két szempontból vettük figyelembe. Egyrészt összehasonlítottuk a kereső munkások életkori megoszlását más társadalmi rétegek — az önálló, a mezőgazdasági tsz-tagok, valamint a munkások és alkalmazottak együttes — életkori megoszlásával, másrészt vizsgáltuk a megye munkásainak körében a férfiak és a nők, a különböző iparágak és a különböző szakmák viszonylatában a különbségeket.

A különböző társadalmi rétegek életkori összetételét azzal jellemezhetjük, hogy a kisiparosok, a kiskereskedők, az önálló parasztok körében a legnagyobb az öregek és a legkisebb a fiatalok aránya, igen sok az öreg és igen kevés a fiatal a tsz-parasztközött. Az előbbiekhöz képest kevés az öreg és sok a fiatal a munkások és alkalmazottak között. Végül a munkások és az alkalmazottak rétegén belül a munkások között sokkal több a fiatal és sokkal kevesebb az öreg kereső, mint az értelmiségiek között.

Mindezek az eltérések könnyen magyarázhatók. Az önálló kis-

iparosok, kiskereskedők és parasztek rétege eltűnőben van. Most nem vizsgáljuk, mennyire lehetséges a kisipar bizonyos mérvű felélése, mivel adataink csak a már meglévő folyamatokat tükrözhetik. A tsz-parasztság esetében nem beszélhetünk eltűnőben levő társadalmi rétegről, inkább csökkenőről. Az elmúlt 25 év alatt a parasztek aránya az összlakosságon belül körülbelül a felére csökkent, és ez a folyamat — bár lassuló mértékben — a jövőben is folytatódni fog. Az értelmiségiek és a munkások közötti életkori eltérést részben az értelmiségiek hosszabb iskoláztatása magyarázza. A munkásfiatalok általában 16 éves korban kezdenek el dolgozni, az értelmiségiek 22—24 éves korban, az irodai dolgozók és a szakalkalmazottak pedig 18—20 éves korban. Az öregek kisebb arányát a munkások körében annak tulajdoníthatjuk, hogy az iparosodás fokozatosan szívta fel a mezőgazdasági dolgozókat. Nagyon jellegzetes ebből a szempontból, hogy mintánkban az 5—5 éves korcsoportok létszáma nagyjából megegyezik, de csak 44 éves korig. A 45—49 év közötti munkások létszáma már csak fele a 40—44 év közötti munkások számának, ami arra mutat, hogy ezelőtt 20 évvel a rohamos iparosítás és a mezőgazdaság kollektivizálásának kezdetekor ugrás következett be, és ez akkoriban elsősorban a 20—30 közötti parasztfiatalokat érintette.

A jövő fejlődését illetően számolnunk kell azzal, hogy a különböző társadalmi rétegek közötti eltérések e téren lassan csökkennek. Ma a Pest megyei munkások körében a 44 éven felüliek aránya 20%, tehát 220 000 munkásból 44 000, 15—20 év múlva a 44 éven felüliek aránya ennél valószínűleg nagyobb lesz.

Szembetűnő a férfiak és a nők közötti életkori különbség. A nőknek csaknem fele 30 éven aluli, sőt 36%-uk 25 éven aluli, öregeket viszont nagyon keveset találunk közöttük. A 44 éven felüliek közül az összes munkásnők aránya 8%. A férfiaknál viszont a 44 éven felüliek aránya 21% és a 25 éven aluliak aránya 28%. Ezt az eltérést elsősorban annak tulajdoníthatjuk, hogy az ipar szívó hatása elsősorban a férfiakat érintette, és a nőkre csak később került sor. Természetesen az eltérő kormegoszlásban szerepet játszik az a körülmény is, hogy a nők egy része az első, a második vagy a harmadik gyerek után kikapcsolódik a termelőmunkából.

Az egyes iparágak közül a textiliparban kimagaslóan nagy a fiatalok aránya, ahol 25 éven aluli a munkások 47%-a. Hozzáte-
letjük, hogy ezek csaknem száz százaléka nő. A „férfi” iparágak-
jan a fiatalok aránya érdekes módon két egymással ellentétes
póluson magas: a műszeriparban és az építőiparban, valamint a
mezőgazdasági termelőszövetkezetek melléküzemágaiban.

Az egyes szakmák közül igen nagy a fiatalok aránya a forgá-
csoló szakmunkásoknál: 50%, a műszerészeknél: 55% és a tex-
tilipari szakmáknál: 41%.

Pest megye munkásai körében a fiatalok aránya az országos
átlagnál valamivel nagyobb. E jelenség magyarázata valószínű-
leg az, hogy Pest megyében igen sok a bevándorló, és ezek kö-
zött az átlagosnál több a fiatal. Emellett több a munkaalkalom,
így a munkát keresők könnyebben tudnak elhelyezkedni.

2. FÉRFIAK ÉS NŐK

Már az életkori megoszlás során kitűnt, hogy Pest megyében
kevésbé beszélhetünk rejtett munkaerő-tartalékokról, mint az
ország bármelyik más megyéjében. Ez a megye földrajzi helyze-
téből adódik. Visszatükröződik ez a nők foglalkoztatottságában
is: nem éri el a budapesti színvonalat, de feőőémülja az átlagos
vidéki szintet; a megyében a munkások (29.2%-a nő.

Míg a megye férfimunkásainak 44%-a szakmunkás, addig a
szakmunkások aránya a nők között csak 14,7%. Súlyosbítja a
helyzetet, hogy a női szakmunkások egytől egyig a textilipar-
ban, a ruházati iparban, a cipőiparban és az élelmiszeriparban
helyezkednek el, vagyis olyan területeken, ahol a szakmunkások
keresete az átlagosnál jóval alacsonyabb, és ahol a betanulási
idő csaknem mindenütt rövidebb egy évnél.

A textiliparban a nők aránya 76%, a ruházati iparban 77%,
bőr- és cipőiparban 75%, az élelmiszeriparban 42%, a kézmű- és
háziiparban 68%, a híradástechnikában 54%. Ezeknek az ipar-
ágaknak a többségében a keresetek alatta maradnak a munkások
átlagkeresetének.

3. CSALÁDI ÁLLAPOT, GYERMEKEK SZÁMA

A mintánkban szereplő személyek 85%-a családfő vagy annak házastársa, és 15% családtagként él még szüleinél vagy rokonoknál. A nők között aránylag sok (9%) a családfenntartó, ezek részben elváltak vagy özvegyek. Helyzetük jóval nehezebb a többiekénél, de ez egyrészt külön vizsgálatot, másrészt igen fontos szociálpolitikai intézkedéseket kívánna meg. A családi pótlékot ugyan ők is megkapják, de ez még arra sem elegendő, hogy a férfiak és a nők keresete között mutatkozó különbségeket kiegyenlítse. Jelenlegi bérezésünk olyan, hogy a férfiak keresetében még mindig van valamelyes önként beleértett családfenntartói rész is. A házastársak együttes keresetéből megfelelően el lehet tartani egy családot, a férfi egyedüli keresetéből meg lehet élni valahogy, a családfenntartó munkásnő keresete azonban nem biztosítja a gyerekek megfelelő felnevelését.

A vizsgálat azt mutatja, hogy a férfiak többsége 20—24 éves kora között házasodik, de 34 éves koráig szinte minden férfi megnősül. A nőknek viszont csaknem kétharmada már 20 éves kora előtt férjhez megy, 24 éves koráig 80%-uk. (Ezek az adatok természetesen csak a kereső nőkre vonatkoznak.)

Érdekes következtetések vonhatók le a gyermekek számából. A kereső munkásnők elsősorban a gyermektelenek és az egygyermekesek közül kerülnek ki. A megyei munkáscsaládok döntő többségében már két gyermek mellett otthon marad az anya.

1. táblázat

A férfi és a női munkások százalékos megoszlása gyermekeik száma szerint

Gyermekek száma	Férfiak	Nők
Nincs gyermek	47	50
Egy gyermek	26	32
Kettő és több gyermek	27	18
<i>összesen:</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

4. A HÁZTARTÁS NAGYSÁGA

Már több évvel ezelőtt* kitűnt, hogy a Budapesten lakó értelmiségiek, tisztviselők és munkások háztartásainak átlagos nagysága (taglétszáma) aránylag közel van egymáshoz, viszont jelentékenyek a különbségek Budapest, a vidéki városok és a községek között, és ezek még fokozódnak a községekben élő segédmunkásoknál.

Ezt a megfigyelést felvételünk is megerősítette. A Pest megyei munkások között sokkal kevesebb az egyedülélő, mint a budapesti vagy akár az ország többi munkásai körében, viszont sokkal többen élnek népes, öt vagy annál is több tagú háztartásban. A megyei munkásháztartások megoszlása e téren nagyon is közeláll a községi munkás- és a tsz-paraszti háztartások megoszlásához.

2. táblázat

A különböző nagyságú munkás- és tsz-paraszti háztartások megoszlása Budapesten, az ország községeiben és Pest megyében (százalékban)

Megnevezés	1	2	3	4	5	és több	
	tagú háztartások						
Budapesti munkások	16	28	29	17	7	3	100
Az ország községeiben lakó munkások	3	17	26	26	15	13	100
Az ország községeiben lakó tsz-tagok	5	25	25	22	12	11	100
Pest megyei munkások	3	16	31	27	13	10	100

Nagyon durva leegyszerűsítéssel: a megyei munkáscsaládok egyegyedénél két nemzedék él együtt, és legalább 2%-ánál három nemzedék. A hét és több tagú háztartások aránya ugyanis 2%. Igaz, akad olyan háztartás, ahol egy házaspár öt gyermekével él együtt, és így tevődik össze a hét személy, de van olyan is, ahol három nemzedék együttesen is csak négytagú családot alkot. A kivételek kiegyenlítik egymást, és nagyjából igaz, hogy négynél több személynél két nemzedék, hatnál több személynél pedig három nemzedék él együtt.

* Lásd.: Mód Aladárné—Ferge Sándorné—Láng Györgyné—Kemény István: Társadalmi rétegződés Magyarországon. KSH 1966. 150—153. old.

A két- és háromnemzedékes családok száma a sajátház-rendszer miatt nagyobb. A fiatalok nem költöznek el hazulról. Nem mintha olyan bőségesen lenne hely a régi házban (látni fogjuk, hogy — részben éppen a saját házhoz való ragaszkodás miatt — a laksűrűség kedvezőtlen), hanem azért, mert saját tulajdon és örökölni fogják, bérlakásra viszont kevés a lehetőség.

II. BELSŐ RÉTEGZŐDÉS ÉS TÁRSADALMI EREDET

1. MUNKAKÖR ÉS SZAKMA

Bármilyen szempontból vizsgáljuk. Pest megyét, mindig azt tapasztaljuk, hogy az ország „legvárosiasabb” megyéje: középen áll a vidék és Budapest között. Ez megmutatkozik a munkásság belső tagolódásában is. Az alábbiakban összehasonlítjuk a szakmunkások, betanított munkások és segédmunkások arányát az országban, Budapesten, a községekben és Pest megyében.

3. táblázat

A szak-, a betanított és segédmunkások aránya (százalékban)

Megnevezés	Országosan	Budapesten	Községekben	Pest megyében
Szakmunkás	35,4	54,4	33,7	44,5
Betanított munkás	35,4	29,7	41,4	36,7
Segédmunkás	29,2	15,9	24,9	18,8

Az előbbi adatok értékelését óvatosan kell kezelnünk. Az országos és a Pest megyei adatoknál a keresők szerepelnek, a budapesti és a községi adatoknál viszont csak a munkás háztartásfők, akiknek megoszlása valamelyest eltér a munkás keresők megoszlásától. További különbség, hogy az országos adatoknál a hivatalsegédek és a bedolgozók a segédmunkásoknál szerepelnek, míg mi a bedolgozókat a betanított munkások közé soroltuk. Végül igen fontos különbség, hogy a mi adataink frissebbek, az összehasonlításhoz felhasznált adatok ugyanis 1963. január elseji állapotot tükrözik. Adataink mindezeket figyelembe véve is, jól mutatják Pest megye helyét az ország társadalmi szerkezetében.

Pest megye munkásosztályának összetételéről — a múltat illetően — kevés adatot találunk az 1960-as népszámlálás Pest megyei kötetében. Az akkori adatok szerint az iparban, az építőiparban és a közlekedésben a munkások együttes száma 184 644,

vagyis a munkásság létszáma 1960—1968 között 19%-kal nőtt. Ezen belül különösen gyorsan emelkedett a szakmunkások száma: 66 000-ról 98 000-re, vagyis 49%-kal. Akkoriban a szakmunkások aránya a munkásságon belül 35,6% volt, a betanított munkásoké 30,7% és a segédmunkásoké 33,7%

A szak-, a betanított és a segédmunkások közötti megkülönböztetést ki kellett egészítenünk még a további négy, kisebb létszámú csoport megkülönböztetésével. E négy csoport: a technikusok, a művezetők, valamint a csoportvezetők (a csoportvezető szakmunkásokat a csoport vezetők közé soroltuk), és egy olyan csoportot, amelyben összefoglaltuk a hivatalsegégeket, a portásokat, az öröket, a takarítókat. (Nyilvánvaló, hogy ez az utóbbi csoport tagjai sokkal nagyobb mértékben különböznek egymástól, mint a többi csoportok tagjai.)

E csoportok figyelembevételével Pest megyéről az alábbi képet kapjuk.

4. táblázat

Megnevezés	Százalékban
Szakmunkások	35,4
Betanított munkások	29,2
Segédmunkások	14,9
Hivatalsegédek stb.	5,3
Csoportvezetők	2,9
Művezetők	2,4
Technikusok	1,6
Egyéb	8,5
összesen:	100,0

A szakmunkások minden tekintetben különböznek a betanított és segédmunkásoktól, érdemes azonban a szakmunkások között is különbséget tennünk, mégpedig továbbra is a képzettséget használva kritériumként. A magyarországi nomenklatúra szerint ugyanis egyaránt szakmunkás a szövőnő és a műszerész. Éppen ezért célszerű, hogy a szakmunkásokon belül megkülönböztessük a magasabb képzettségű szakmunkásokat az alacsonyabb képzettségű szakmunkásoktól. Ezt lehetővé tette számunkra az a körülmény, hogy a felmérést végzők a megkérd-

zett munkásokkal pontosan elmondatták, milyen munkafolyamatokat végeznek. A munkafolyamatok leírása alapján külön kategóriába soroltuk azokat a szakmunkásokat, akiknek munkája bonyolultabb, a betanulás hosszabb időt vesz igénybe, a munka elvégzéséhez nagyobb szakértelem kell. Ennek alapján a fenti tagolódásban szereplő — 35,4% — szakmunkásokat két további csoportra oszthatjuk: az összmunkásság 22%-a magasabb képzettségű és 13,4% alacsonyabb képzettségű szakmunkás. Magasabb képzettségű szakmunkásokat elsősorban a műszerek, az asztalosok, a forgácsoló munkások, a lakatosok és a villanyszerelők között találunk.

Másfajta, de az előbbitől nem független tagozódást kapunk, ha azt vizsgáljuk, hogy a megye munkásai milyen iparágban dolgoznak és azt vetjük egybe képzettségükkel. A számunkra legfontosabb iparágakat három csoportra oszthatjuk. Az első csoportba tartozik a gépgyártás, a villamosgépgyártás, a közlekedési gépek gyártása és a műszeripar. Ezek sok szakmunkást foglalkoztató, viszonylag korszerű iparágak, amelyek a megye munkásainak csaknem 39%-át foglalkoztatják. A másodikba sorolnánk két olyan iparágat, amelyben a gépesítés foka a mi körülményeink között viszonylag alacsony, és amelyben a szakmunkások elsősorban nem géppel, hanem szerszámokkal dolgoznak: a fafeldolgozó és az építőipar. Ebben a két iparágban dolgozik a megyei munkások 8%-a. A harmadik csoportba olyan iparágakat sorolnánk, amelyekben a betanított munka uralkodik. Ebbe a csoportba tartozik a textilipar, a textilruházati ipar, az élelmiszeripar, a híradástechnika, a kézmű- és háziipar és a köz-Jekedés. Ezekben az iparágakban dolgozik a munkások csaknem 30%-a. Végül az állami gazdaságok és a mezőgazdasági termelőszövetkezetek ipari melléküzemeiben és szolgáltatásaiban dolgozik a munkások 6,7%-a.

2. TÁRSADALMI EREDET

A munkásosztály belső rétegződése a legszorosabb összefüggésben van társadalmi eredetével. A mai magyar munkásosztály egyrészt szakmunkásokra, betanított és segédmunkásokra oszlik,

másrészt két hatalmas — és létszámában nagyjából egyenlő — részre: a parasztból lett és a munkáseredetű munkásokra. A legtöbb szakmunkás munkásszármazású, a legtöbb betanított és segédmunkás viszont paraszti származású.

A Központi Statisztikai Hivatal 1963 elején reprezentatív vizsgálatban mérte fel a magyar társadalom rétegződését, ezen belül a munkásosztály belső struktúráját és mobilitását. (A szocialista országok közül elsőnek Magyarországon volt ilyen vizsgálat.)* E vizsgálatból tudjuk, hogy Magyarországon a segédmunkások 68%-a, a betanított munkások 60%-a és a szakmunkások 36%-a paraszti eredetű. Ez a jelenség Pest megyében is tapasztalható. A művezetők 29%-a, a szakmunkások 35%-a, a betanított munkások 47%-a és a segédmunkások 58%-a paraszti eredetű.

Feltétlenül fel kell azonban figyelniük arra a tényre, hogy Pest megyében a betanított és segédmunkások között jóval kisebb a parasztszármazásúak aránya, mint országosan. Jól mutatja ezt az 5. táblázat.

5. táblázat

A parasztszármazásúak aránya betanított és segédmunkások között (százalékban)

Megnevezés	Betanított munkások	Segédmunkások
Budapesten	34	43
Vidéki városokban	49	63
Községekben	71	76
Átlagosan	60	68
Pest megyében	47	58

Pest megye lakosságának körülbelül a háromnegyed része azon a tájon lakik, amelyet a gazdaságföldrajz Pest vidékének nevez. Ennek a vidéknek parasztjai Budapestre szállítják áruikat, Budapesten szerzik be az iparcikkeket, oda járnak színházba is, ha járnak. Lakóinak nagy része már ezelőtt is Budapestre járt be dolgozni. Soroksár és Vecsés, Gyömörő, Maglód, Dunaharaszti és a környékükön elhelyezkedő települések már

* Lásd: *Mód Aladár—Ferge Sándorné—Láng Györgyné — Kemény István: Társadalmi rétegződés Magyarországon.*

régen Budapestnek voltak a külterületei. E települések lakossága szünet nélkül cserélődött: egy részük Budapestre költözött és helyükre más vidékről a fővárosba törekvők költöztek. Az iparban, az építőiparban, a közlekedésben dolgozók aránya különösen a második világháború éveiben emelkedett jelentősen, amikor Budapest üzemeiben ugrásszerűen megnőtt a munkások létszáma, és ezek nagy része Pest megye lakói közül került ki.

A Budapestre bejáró ipari, építőipari és közlekedési munkások számát egészítette ki a megye városaiban dolgozó munkások száma. Ma a megyében élőknek a fele él munkásháztartásokban, 25 évvel korábban pedig a megye keresőinek és népességének körülbelül 30%-a volt munkás.

Ez tükröződik az egyes iparágakban dolgozó munkások származás szerinti megoszlásában is. Majdnem minden iparágban 40% körül van a parasztszármazásúak aránya. A fontosabb iparágak közül három jelent kivételt: az építőiparban 59%, a kézműiparban és háziiparban 51%, a műszeriparban viszont 19%-a parasztszármazásúak aránya.

A vidéki munkásságra sokan gondolnak úgy, mint félig paraszti, „kétlaki” munkásokra, akik a gyári munkát mezőgazdasági munkával egészítik ki, keresetükben és jövedelmükben előnyösebb helyzetben vannak a budapesti munkásoknál és életmódjukban is megőrizték a paraszti maradványokat. Ez a megyei munkásságnak csak egyik részére mondható el, és csak részben igaz.

A megye munkásságának fele valóban új munkás, szüleinek paraszti életformáját most váltja át munkás-életformára. (Ennek az átmenetnek egyik jellegzetes változatában a férfi a városba járó munkás, a nő tsz-tag és mezőgazdasági dolgozó; másik jellegzetes változatában a nő háztartásbeli vagy nem mezőgazdasági dolgozó, de a ház körüli kert és az állattartás kisebb vagy nagyobb mértékben kettős jövedelművé teszi a családot.) A megye munkásosztályának másik része azonban kizárólagosan munkás-életformát él, nem foglalkozik mezőgazdasági tevékenységgel és már szülei is munkások voltak.

Pest megye ebből a szempontból is más, mint a többi megye. A budapesti munkássághoz képest a Pest megyei munkásság kétségkívül vidékiesebb, több közöttük a paraszti eredetű, nagyobb

szerepet játszanak életükben a paraszti hagyományok. De más megyék munkásságához viszonyítva kevésbé vidékiesek, több közöttük a munkásszármazású, erősebbek a munkáshagyományok.

A társadalmi eredet, a szakma, a beosztás és az iparág többszörösen összefügg egymással. Már láttuk, hogy a paraszti eredetű munkások nagyobb része betanított és segédmunkás. A szakmunkásságig eljutott parasztszármazású munkások körében viszont az a helyzet, hogy elsősorban a kisebb képzettséget megkívánó szakmákban helyezkedtek el. A nagyobb képzettséget kívánó szakmákban a munkások többsége munkás eredetű.

3. A MUNKÁSOK ÉLETPÁLYÁJA

A megkérdezett munkások életpályája minden tekintetben alátámasztja az eddig elmondottakat, és ugyanezeket a tendenciákat tükrözi. A munkások 42,5%-a parasztszármazású és csak 17,6%-uk kezdte paraszti munkával kereső életpályáját, 32%-uk szakmát tanult, és 37,5%-uk betanított és segédmunkásként kezdett dolgozni. Az egyéni életpályákban még inkább kifejeződik, hogy nehezebben érhetik el a magasabb képzettséget kívánó szakmákat. Csak kevesen vannak olyanok, akik munka közben vagy tanfolyamokon nyernek szakképzettséget. Ezeket a szakmákat a legtöbben fiatalkorukban ipari tanulóként tanulják meg. Az alábbiakban néhány szakmát sorolunk fel, és mellettük azoknak arányszámát, akik kezdettől fogva ugyanabban a szakmában dolgoztak.

.Asztalos	92%
Szabó	86%
Lakatos	77%
Forgácsoló	74%
Műszerész	72%
Textilipari szakmák	70%
Villanyszerelő	67%
Építőipari szakmák	54%
Gépészek és járművezetők	9%

A textilipari szakmunkások közül sokan kezdték pályájukat jelenlegi foglalkozásukban. Ennek az a magyarázata, hogy ez a szakma nem kíván magas képzettséget, ugyanakkor a textilipari szakmunkásnők döntő többsége egészen fiatal és nagyon rövid életpályára tekinthet vissza.

4. AZ EGY MUNKAHELYEN TÖLTÖTT IDŐ MEGOSZLÁSA

A munkahely-változtatások lehetőségei 1968. január elseje óta megnövekedtek, és a munkások egy része élt is ezekkel a lehetőségekkel. Vizsgálatunk 1969 június végén folyt le, olyan időpontban, amikor már erősen érezhetők voltak az 1968. január elsejei rendelkezések hatásai. Éppen ezért nagyon figyelemre méltó, hogy a Pest megyei művezetőknek 86%-a, a csoportvezetőknek és technikusoknak 70%-a, a szakmunkásoknak 65%-a, a betanított munkásoknak 53%-a és a segédmunkásoknak 51%-a öt évnél hosszabb ideje dolgozott munkahelyén. 1968 és 1969 júniusa között a csoportvezetők és technikusok 10%-a, a szakmunkások 18,5%-a, a betanított munkások 15%-a és a segédmunkások 28%-a változtatott munkahelyet.

Felmérésünk szerint tehát a Pest megyei munkásoknak csak aránylag kis része változtatott munkahelyet 1968 és 1969 között, noha az üzemekben a kilépők aránya 1969-ben Budapesten 20—60% volt. A Pest megyei munkások természetesen nem azonosak a pesti üzemek munkásaival: tudjuk, hogy 1969-ben Budapesten volt a legnagyobb mértékű a fluktuáció. A megyei munkások azért sem hasonlíthatók a pesti munkásokhoz, mert közöttük jóval több a betanított és a segédmunkás, illetőleg jóval kevesebb a szakmunkás. Azt is számításba kell vennünk, hogy a fluktuáció 1969-ben volt a legerősebb és az 1969 júniusi felmérés kisebbnek mutatja a munkahelyi mobilitást, mintha ugyanezt a felmérést 1969 decemberében végeztük volna el.

Azt is tudjuk azonban, hogy az üzemi statisztikák szerint azok között a legmagasabb a kilépők aránya, akik egy évnél rövidebb ideje dolgoznak jelenlegi munkahelyükön. Ezek között vannak olyanok, akik egy év leforgása alatt többször is munkahelyet változtattak. Így könnyen elképzelhető, hogy valamilyen iparág-

ban a fluktuáció 40%, de csak a munkások 20%-a vesz részt benne, mert egy részük többször is munkahelyet változtat.

Kik közül kerülnek ki a munkahely változtatók? Csak kis része tartozik ahhoz az embertípushoz, amely nem találja helyét a társadalomban, nem tud rendezett viszonyok között élni, és nem tud kitartani egyetlen munkahelyen sem. Döntő többségük 25 éven aluli fiatal munkás, akiket első munkahelyükön igen alacsony munkabérral vettek fel, és az őket kielégítő keresetet sokszor nem is a második, hanem a harmadik, a negyedik vagy az ötödik munkahelyen találják meg.

A magyarországi fluktuáció tehát nem olyan nagy, mint amilyennek látszik. A legtöbb üzem értett ahhoz, hogy munkaerő-állományának legértékesebb, a számára nehezen nélkülözhető részét megőrizze, és a fluktuáció többnyire a kevésbé fontos munkakörökben dolgozókra vonatkozik. Figyelembe kell venni azt is, hogy szinte minden üzemünkben elég nagy a kapun belüli munkanélküliség.

Azt is számításba kell vennünk, hogy a fejlett, gyorsan növekedő és technikai struktúrájában gyorsan átalakuló ipar jóval nagyobb arányban teremt új munkahelyeket, mint a fejletlen, lassú növekedésű, a technikai struktúrájában változatlan ipar. Ugyanakkor a képzetesebb munkaerő mozgékonyabb, kevésbé hagyományörző. A nagy munkahelyi mobilitás tehát velejárója a gyors technikai és gazdasági fejlődésnek. De nemcsak velejárója, hanem feltétele is. A technikai haladás egyik legnagyobb ösztönzője a munkaerő hiánya, vagy nagy költsége bizonyos területeken. A gépesítést sokszor az teszi elkerülhetetlenné, hogy valahol hiányzik vagy csak nagyon drágán szerezhető meg a munkaerő. A munkaerő nagyobb mozgékonyága más szempontból is hozzájárul a technikai haladáshoz. Technológiai változások bevezetésénél a régi munkások, művezetők, mérnökök esetleg jobban ellenállnak, mint az új emberek.

A fluktuációnak nincs abszolút mértéke: nincs olyan kilépési vagy munkahely-változtatási százalékarány, amelyre azt mondhatnánk, hogy a gazdasági fejlettség minden fokán és bármilyen növekedési ütem mellett ez a legkedvezőbb. Minden arány csak adott fejlődési fokhoz képest lehet egészséges vagy egészségtelen. Hazánkban ma a munkaerő-vándorlásnak kétségtelenül van-

nak egészséges és egészségtelen vonásai is. Ezek elsősorban az átlagbér-gazdálkodásból származnak, amely a vállalatokat minél több, alacsony bérű dolgozó foglalkoztatására ösztönzi. (A legújabb rendelkezések enyhítettek ezen, de alapvető változást még nem hoztak.)

Érdeemes — röviden — megemlítenünk, hogy egyesek hajlamosak túlságosan nagy szerepet tulajdonítani a munkások fluktuációjában a termelőszövetkezetek melléküzemeinek. Felmérésünk adatai cáfolják ezt, a megyei munkásoknak csak 3%^{ca} dolgozik termelőszövetkezetekben, s ezek többsége is a termelőszövetkezetek gépésze vagy gépjárművezetője.

5. LAKÓHELY — ÉS MUNKAHELY

Pest megye munkásainak 60%-a Budapestre jár dolgozni. A 220 000 ipari, építőipari és közlekedési fizikai munkásból 130 000 naponta (illetőleg kis töredéke hetente vagy annál ritkábban) felül a vonatra, az autóbuszra vagy a HÉV-re, hogy a fővárosba menjen. Ezen a 130 000 emberen kívül további 40 000 —50 000 a megye területén belül utazik egyik helyről a másikra, a maradék többnyire a megye városainak lakója, akik saját városukban találnak munkát. Nemcsak Budakesziről, Budaörsről vagy Érdről járnak a munkások Budapestre, hanem Albertirsáról, Ceglédbercelről, Gyálról, Inácsról, Gyömrőről, Maglódról, Nagykátáról, Tápiószeléről és Dunaharasztiáról is.

Kivételek a megye városai. A ceglédiek, az aszódiak, a monoriak, a nagykőrösiek, a dabasiak, a szentendreiek és a váciak saját lakóhelyükön találnak munkát, sőt ezeknek a városoknak még vonzásuk is van közvetlen környékükre. Kivételt képeznek továbbá a ráckevei járás községei, amelyeknek lakói a Csepel Autógyárban találnak munkát. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ezekről a helyekről nem járnak a fővárosba dolgozni. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a városokat és községeket, amelyekben a Budapestre járók aránya nem, vagy nem sokkal múlja felül az 50%-ot.

A Budapestre járók és a városokban dolgozók aránya a megye városaiban (százalékban)

Helység*	Budapestre járók	A helységben dolgozók
Cegléd	7	89
Nagykőrös	4	93
Dabas	50	42
Gödöllő	25	75
Aszód	30	70
Monor	44	35
Szentendre	38	48
Vác	18	82

* A helységek közigazgatási szempontból nem mind számítanak városnak.

A Budapestre járók aránya a ráckevei járás néhány községében (százalékban)

Helység	Budapestre járók
Dömsöd	57,0
Kiskunlacháza	12,5
Szigetbecse	22,0
Szigetszentmárton	44,0
Tököl	35,0

A Budapestre járók aránya a szentendrei járás néhány községében (százalékban)

Helység	Budapestre járók
Kisoroszi	43
Pomáz	27
Visegrád	50

Végül soroljuk fel mintánkból azokat a községeket, amelyek munkáslakosságának döntő része Budapestre jár dolgozni.

Pest megye községeiből a Budapestre járó munkások aránya (százalékban)

Helység	Budapestre járók	Helység	Budapestre járók
Budakeszi	73	Gyömrő	69
Budaörs	77	Maglód	100
Biatorbágy	83	Nyáregyháza	77
Érd	66	Pilis	75
Pilisvörösvár	67	Tápióság	87
Tárnok	64	Úri	100
Albertirsa	88	Vecses	91
Ceglédbercel	95	Nagykátá	81
Alsónémedi	60	Kóka	70
Gyál	93	Szentmártonkátá	71
Inárcs	94	Tápiószele	63
Ócsa	67	Tápiószőlős	67
Csömör	100	Aporka	82
Galgahévíz	71	Dunaharaszti	83
Kerepes	83	Dunavarsány	68
Kistarcsa	71	Taksony	82
Túra	90	Alsógöd	53
Vácrátót	57	Felsőgöd	67

A bejárás szempontjából jelentékeny különbségeket figyelhetünk meg a beosztás és a munkakör szerint. A szakmunkások és a betanított munkások ugyanolyan arányban járnak Budapestre, illetőleg a megye városaiba dolgozni, mint az átlag. A segédmunkások, a hivatalsegédék, a takarítók viszont az átlagnál jóval nagyobb százalékban járnak Pestre dolgozni. A csoportvezetők, a művezetők és a technikusok körében az átlagnál jóval többen találtak maguknak munkát a megye városaiban. Ez érthető is: ezek a megye városaiban bennszületett munkások, akik munkásból lettek vezető beosztású dolgozók.

A bejárók döntő többsége naponta utazik Budapestre. Csak 3,3%-a hetenként és 1,3% az ennél is ritkábban hazautazók aránya. A kéthetenként, havonként hazautazók más megyékben laknak.

Ez nem jelenti azt, hogy a bejárók keveset utaznak. Megkérdeztük a mintában szereplő munkásokat, hogy naponta mennyit utaznak. A válaszolók 23%-a utazott naponta három óránál töb-

bet, 26%-a két-három órát, 25%-a egy-két órát, és csak a fennmaradó 26% utazott egy óránál kevesebbet. A teljesség igénye nélkül említünk meg olyan községeket, ahol különösen magas a naponta utazók száma: Budaörs, Sósút, Tárnok, Albertirsa, Ceglédbercel, Gyál, Inárcs, Öcsa, Csömör, Galgahévíz, Kerepes, Túra, Vácraátót, Gomba, Gyömrő, Nyáregyháza, Pilis, Tápiósáp, Úri, Nagykáta, Kóka, Szentmártonkáta, Dunaharaszti, Szigetbence, Taksony.

Minden átalakulásnak vannak válságjelenségei. Parasztból munkássá válni igen nehéz dolog, mert a paraszti kultúra szerkezete egészen más, mint a munkáskultúráé. A bejáró munkás a napi utazásával magát a két kultúra közötti átmenetet teszi életformává.

Az átmenetet a két életforma között végképp nem tudja megoldani az a munkás, aki képtelenné vált a rendezett életre, és tulajdonképpen nem a gyár és a falu, hanem a gyár és a kocsmák között ingázik. Válságos típus az a munkássá vált paraszt is, aki már nem akar és nem tud paraszt lenni, de nem tud munkássá válni sem, nem tartozik sem a falu, sem a város társadalmához, legfeljebb az úton levőkéhez. De nem megoldott az élete annak a munkásnak sem, aki a nyolc óra gyári munka és a három óra utazás után otthon „pihenésképpen” mezőgazdasági munkát végez vagy családi házát építi.

III. KERESETI ÉS JÖVEDELMI VISZONYOK

A megyei munkások kereseti* viszonyaiban jelentős feszültségeket tapasztaltunk. Mindenekelőtt nagyon alacsonyak a kereseti különbségek a szakmunkások és a segédmunkások, a magasabb képzettségű és az alacsonyabb képzettségű munkások között, illetve a béreket jobban befolyásolja a dolgozók neme és életkora, mint munkakörük és képzettségük.

10. táblázat

A megye munkásainak átlagos havi keresete

Képzettség	Forint
Szakmunkások	2081
Betanított munkások	1626
Segédmunkások	1688 1

Ha a segédmunkások keresetét 100-nak vesszük, akkor a szakmunkások keresete 123 és a betanított munkások keresete 96.

Ez nagyon nagy eltolódást jelent a felszabadulás előtti állapothoz képest. Az 1938. évi gyáripari statisztika szerint ugyanis a férfi segédmunkások keresetét 100-nak véve, a szakmunkások keresete 180, a betanított munkások keresete 127.

Csekély a különbség akkor is, ha nem az átlagos keresetet vesszük alapul, hanem figyelembe vesszük az egyes munkásrétegeken belül a keresetek megoszlását is. Ha megvizsgáljuk, hogy az egyes munkakörökben havi 1000 Ft keresettől kezdődően 400 Ft-os határok között milyen a keresők megoszlása, az alábbi képet kapjuk (lásd all. táblázatot).

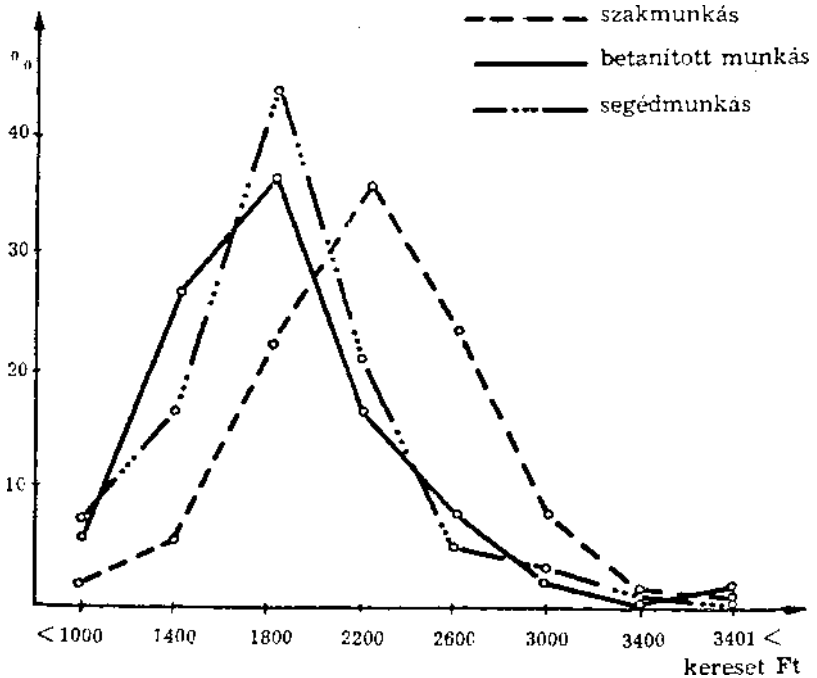
A táblázatból jól látható, hogy a tipikus kereset a szakmunkásoknál 1800 és 2200, a betanított és segédmunkásoknál 1400 és 1800 Ft között van.

* A munkások keresetének kiszámításánál a havi átlagkereseten kívül figyelembe vettük a jutalmat, a nyereségrészesedést, az esetleges újtási díjat és minden pénzbeli vállalati juttatást.

A munkások keresetének megoszlása (százalékban)

Havi kereset (Ft)	szak-	Betanított	Segéd-
	munkás		
—1000	1,8	7,9	7,4
1001—1400	5,8	26,4	16,4
1401—1800	22,5	37,6	44,8
1801—2200	36,4	16,7	20,2
2201—2600	23,5	7,9	5,1
2601—3000	7,6	2,0	2,9
3001—3400	1,2	0,0	1,4
3401 —	0,6	0,8	0,0
Ismeretlen	0,3	0,8	1,5

A SZAK-, A BETANÍTOTT ES A SEGÉDMUNKÁSOK
HAVI ÁTLAGKERESETÉNEK MEGOSZLÁSA

Nem sokkal nagyobb a különbség akkor sem, ha eltekintünk a munkások előbbi kategorizálásától és a végzett munkafolyamatok alapján osztjuk őket három csoportba. Az első csoportba azokat soroljuk, akik bonyolultabb munkát végeznek és munkájuk elvégzéséhez magasabb képzettségre van szükségük, a második csoportba azokat, akik átlagos, és a harmadik csoportba azokat, akik alacsony képzettséggel is el tudják végezni munkájukat, így 400 Ft-os kereseti határokat véve alapul, az alábbi képet kapjuk.

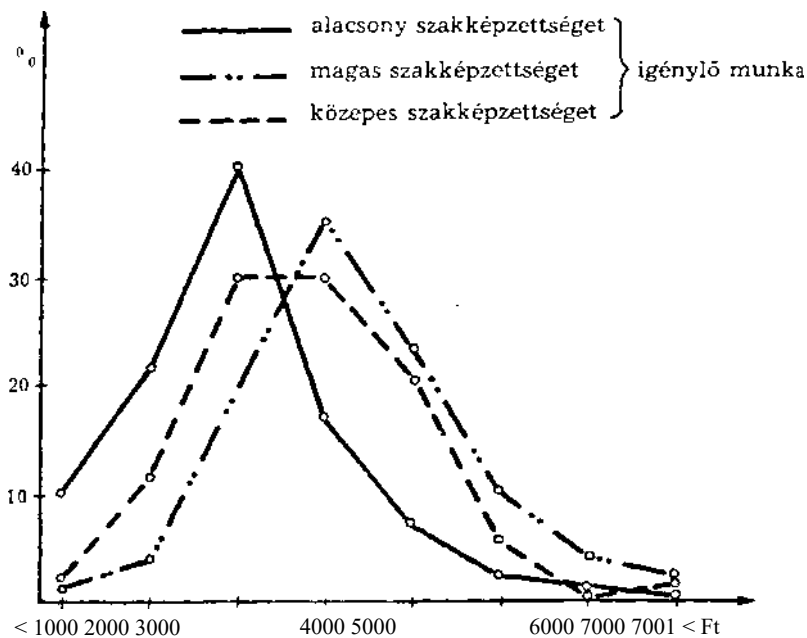
12. táblázat

A keresetek megoszlása képzettség alapján (százalékban)

Havi kereset (Ft)	Magas	Közepes	Alacsony
	képzettséget kívánó munkáknál		
—1000	1,5	1,9	10,3
1001—1400	4,0	11,5	22,1
1401—1800	19,8	29,7	40,8
1801—2200	35,3	30,0	16,8
2201—2600	23,2	11,6	6,8
2601—3000	10,0	5,7	2,1
3001—	6,0	0,9	0,9

Így a keresetek egymáshoz viszonyított aránya: alacsony Szak-képzettség 100, közepes szakképzettség 119, magas szakképzettség 131

A MUNKA VÉGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES SZAKKÉPZETTSÉG
ÉS A KERESET ÖSSZEFÜGGÉSE

Még ennél is kisebb a különbség, ha a fizikai megterhelés szerint hasonlítjuk össze a munkásokat.

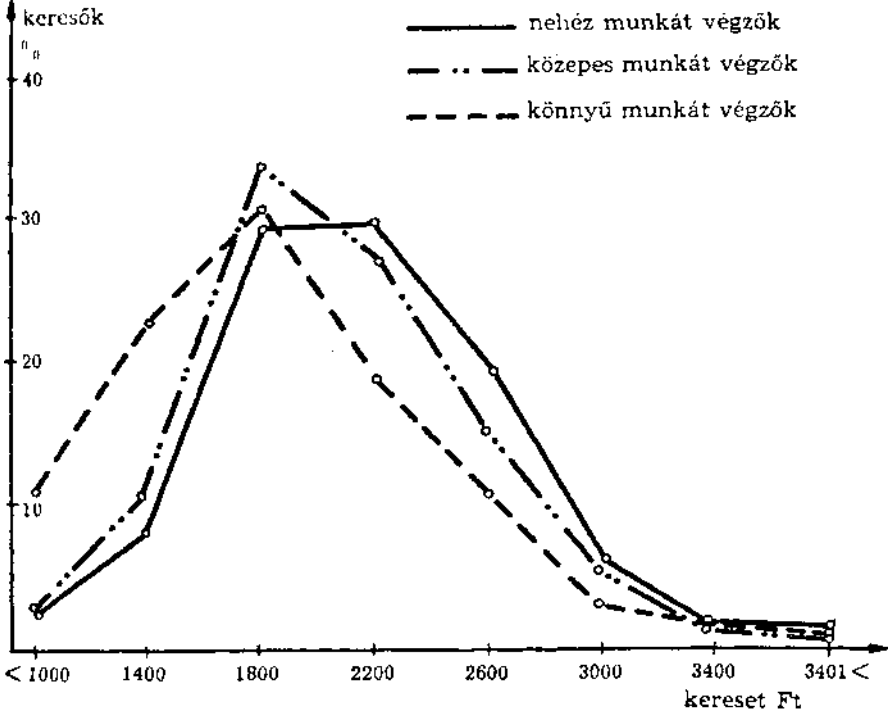
13. táblázat

A munkások keresetének megoszlása a munka nehézségi foka szerint
(százalékban)

Havi kereset (Ft)	Nehéz	Közepes	Könnyű
	munkánál		
—1000	2,8	2,8	11,0
1001—1400	5,8	12,1	22,9
1401—1800	29,5	32,0	30,6
1801—2200	29,9	27,6	19,1
2201—2600	19,8	15,4	11,3
2601—3000	6,5	5,6	3,1
3001—	2,0	1,8	3,4

Így a tipikus kereset közötti arány a következőképpen alakul: könnyű munka 100, közepes munka 119, nehéz munka 119.

A FIZIKAI MEGTERHELÉS ÉS A KERESET ÖSSZEFÜGGÉSE

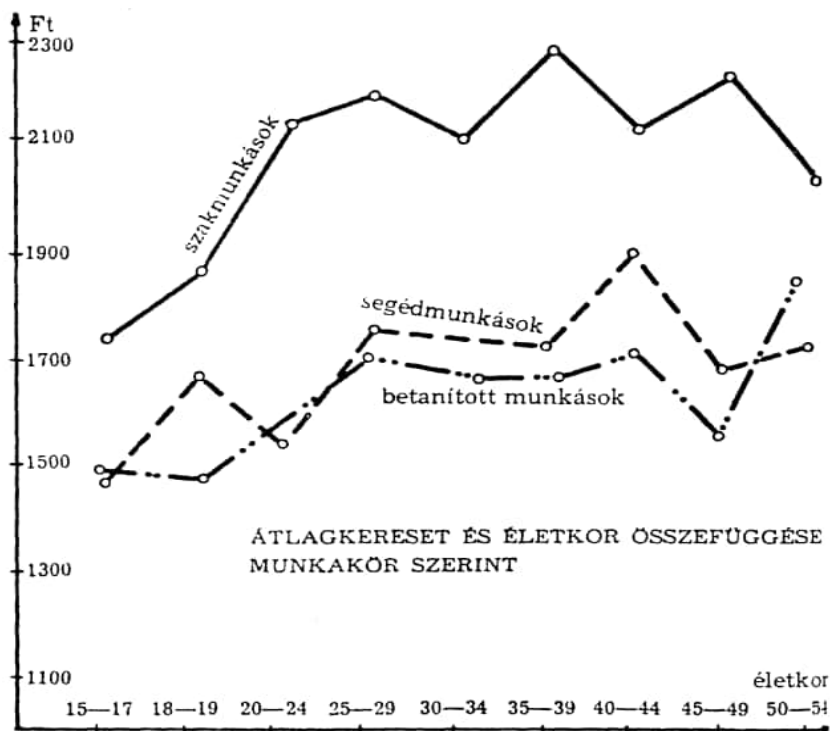

A nemek szerinti kereseti különbségek jóval nagyobbak, mint a munkakör, a fizikai megterhelés vagy a munkához szükséges képzettség alapján tett összehasonlításnál. A férfiak havi átlagkeresete mintánkban 2087 Ft, a nőké 1347 Ft. Ha a női átlagkeresetet 100-nak vesszük, akkor a férfimunkások és a munkásnők keresetének viszonya 155:100.

A férfi és a női szakmunkások átlagos keresete

Megnevezés	Férfi	Nő	Férfiak keresete a női kereset százalékában (női kereset = 100)
Szakmunkás	2246	1513	148
Betanított munkás	1958	1330	147
Segédmunkás	1899	1244	152

A keresetek közötti különbségek az életkor szerinti bontásban kisebbek, és elsősorban a szakmunkásoknál tapasztalhatók. A 35 éves 35—39 éves szakmunkás keresete 31%-kal magasabb a 15—17 évesek, 23%-kal a 18—19 évesek kereseténél és 40%-kal haladja meg az 55—59 évesek keresetét.

A szakmunkások, a betanított munkások és a segédmunkások életszínvonala közötti különbségek még a keresed különbségeknél is kisebbek. Az életszínvonal mérésére — bár fenntartásokul — az egy főre jutó családi jövedelmet használtuk, a családi jövedelembé beleszámítva valamennyi családtag munkájából származó keresetét, a családi pótlékot, a gyermekgondozási segélyt és minden más családi jövedelmet. Az így számított családi jövedelmet az együttélő családtagok számával osztva, a szakmunkások családjában az egy főre jutó havi jövedelem 1140 Ft, a betanított munkások családjában 1045 Ft, a segédmunkásoknál 954 Ft.

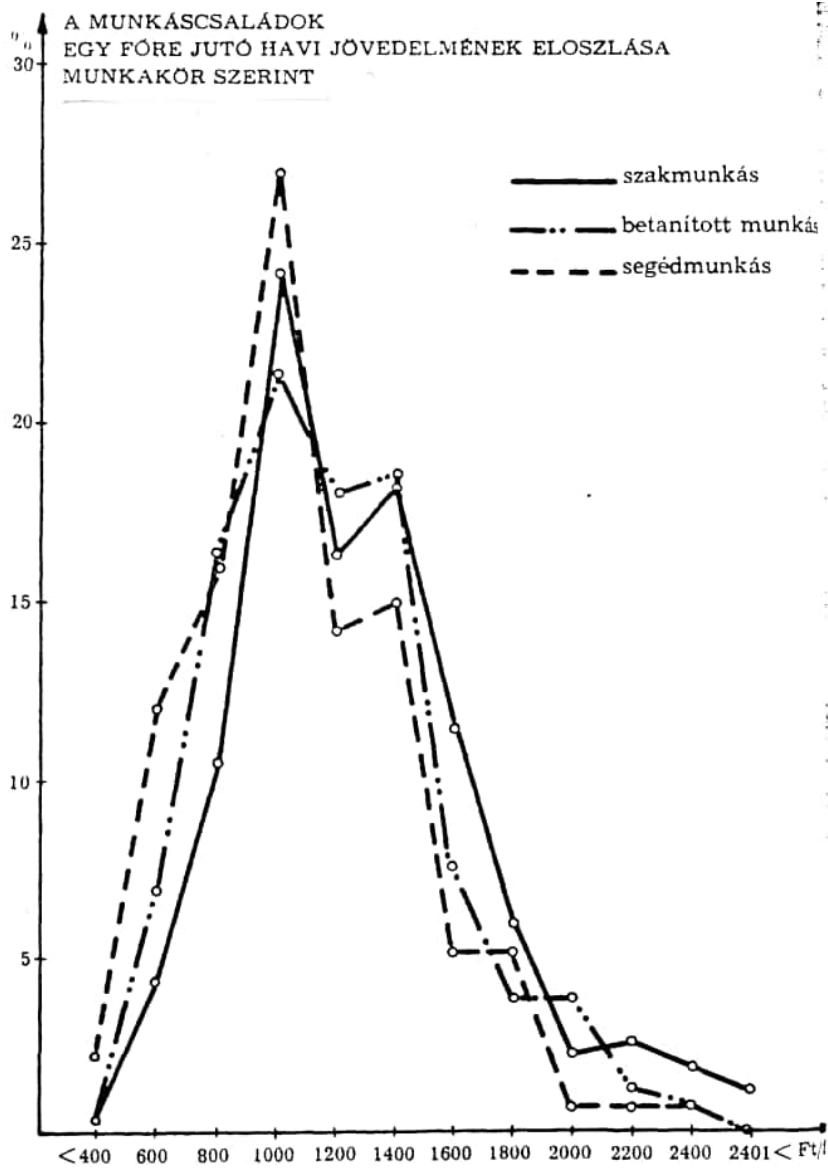
A szakmunkások, betanított munkások és segédmunkások családjában az egymáshoz viszonyított egy főre jutó jövedelem: szakmunkás 120, betanított munkás 110, segédmunkás 100.

Tovább csökkennek a különbségek, ha a családi jövedelmek kiszámításánál figyelembe vesszük a család által tartott sertés, baromfi, valamint a birtokában levő és a családtagok által művelt kert, szőlő, gyümölcsös hozamát (akkor is, ha az a 200 négy-szöglet sem éri el). Ezeket a hozamokat a családi jövedelemhez hozzáadva, az egy főre jutó jövedelem az alábbiak szerint módosul.

15. táblázat

<i>A munkáscsaládok egy főre jutó havi jövedelme</i>		
Megnevezés	Egy főre jutó havi jövedelem	
	gazdaság nélkül	gazdasággal
Szakmunkás	1140	1251
Betanított munkás	1045	1175
Segédmunkás	954	1106

A viszonyszámok tehát *a következőképpen módosulnak*: szakmunkás 113, betanított munkás 107, segédmunkás 100.

Mindez nem azt jelenti, hogy az egy főre jutó jövedelemben nincsenek különbségek a Pest megyei munkáscsaládok között. Éppen ellenkezőleg, a különbségek élesek, de nem a családfő vagy a családtagok munkakörét, képzettségét vagy végzett munkáját tekintve, hanem más tényezők hatására. A 200 Ft-os határokkal számolt egyszerű megoszlás azt mutatja, hogy a megyei szakmunkáscsaládoknak 9,4%-a, a becanítottmunkás-családoknak 12,9%-a, a segédmunkáscsaládoknak 15,6%-a és az összes munkáscsaládoknak 11,7%-a élt 1969 júniusában olyan szinten, hogy az egy főre jutó havi jövedelem 800 Ft alatt maradt.

16. táblázat

A: egy főre jutó jövedelem megoszlása a munkakör szerint (százalékban)

Ft/fő	Szak-	Betanított	Segéd-	Összes család
	munkás családok			
—400	0,0	0,0	2,2	0,4
401—600	2,2	3,8	2,2	2,4
601—800	7,2	9,1	13,4	8,9
801—1000	19,7	19,4	23,1	19,1
1001—1200	16,4	19,8	17,9	17,3
1201—1400	15,0	16,3	11,9	14,7
1401—1600	11,3	11,4	11,9	12,0
1601—1800	8,4	6,8	4,4	7,4
1801—2000	4,4	1,6	3,7	4,6
2001—2200	5,0	1,9	0,7	2,9
2201—2400	1,9	2,9	0,0	2,2
2401—	1,5	1,6	3,6	2,2

Még szembetűnőbb a családok jövedelmi szintje közötti távolság, ha kiszámítjuk a legrosszabbul és a legjobban élő 10%-nál (az alsó és a felső jövedelmi tizednél) az egy főre jutó havi jövedelmet, és ezt hasonlítjuk össze. Az alsó tizedben az egy főre jutó havi jövedelem 546 Ft, a felső tizedben 2000 Ft, a két tized viszonya tehát: felső tized 366, alsó tized 100.

Mi az oka e különbségeknek, ha nem a családfő és családtagok végzett munkája?

Igen fontos tényező mindenekelőtt a családnagyság. Ha szemügyre vesszük a családlétszámot az alsó és a felső tizedben, az alábbi képet kapjuk:

	1	2	3	4	5	6	7	összesen
	tagú családok százalékos megoszlása							
felső tized	6	6	24	16	28	12	8	100
alsó tized	13	46	13	17	8	3	—	100

Az egy- és kétagú családok aránya az alsó tizedben 12%, a felső tizedben 59%, a négy- és többtagú családok aránya az alsó tizedben 64%, a felsőben 23%.

A családnagyság természetesen nem az egyetlen tényezője az alacsony jövedelemnek. Többnyire alacsony jövedelművé válik az a család, amelyben az anya a családfenntartó, egy vagy több beteg, rokkant vagy más keresőképtelen van, a családtagok iskolázatlanok és képzetlenek vagy nem elég erősek ahhoz, hogy nehéz fizikai munkával ellensúlyozzák hátrányos helyzetüket.

IV. LAKÁS VISZONYOK

A Pest megyei lakásviszonyokat jelentősen befolyásolja, hogy amíg az ország legtöbb megyéjéből elvándorolnak az emberek, három olyan megyénk van, ahová több a bevándorló, mint az elvándorló, E három megye: Fejér, Komárom és Pest megye, és ezek közül is Pest megye az, amelyben a bevándorlók száma leginkább felülmúlja az elvándorlók számát, így, amíg a legtöbb megyének csökken a lakossága, addig Pest megye lakossága a hatvanas években 782 000-ről 870 000-re, vagyis 11%-kal emelkedett. Ennek a jelenségnek a következménye az, hogy amíg a lakások országos átlagban 15%-kal, addig Pest megyében 23%-kal emelkedtek.

A be- és elvándorlás nem egyenletesen oszlik el a megye területén. A megye egész lakossága — mint láttuk — átlagosan 11%-kal növekedett tíz év alatt. A megye egyik részén csökken a lakosság, másik részén növekszik. Csökken a ceglédi, a nagykátai és a szobi járás lakossága, ezzel szemben csaknem 20%-kal nőtt a váci, és több mint 20%-kal a budai, a dabasi és a ráckevei járás lakossága. A járási adatok is csak átlagokat jelölnek: minden járásban van olyan község, ahonnan elvándorolnak az emberek, míg a Budapest környéki járások néhány községében a növekedés üteme fantasztikus. Százhalombatta népessége tíz év alatt megháromszorozódott. Gyálé, Szigethalomé több mint kétszeresére, Halászteleké csaknem kétszeresére emelkedett, kb. 50%-kal növekedett Diósd, Felsőpakony, Budakalász és 30%-kal Érd, Kistarcsa, Dunavarsány és Dunakeszi lakossága.

A megye munkásságának lakáshelyzete rosszabb, mint a budapesti munkásságé, a lakbérek is magasabbak. A megye munkásságán belül legrosszabbak a segédmunkások lakásviszonyai, de lakásukért ők fizetnek a legtöbbet. Ennek az a magyarázata, hogy a megye munkásai — és különösen a segédmunkások — közül csak kevesen kaptak juttatott lakást. Nagyobb részük szüleitől sem örökölhetett, ezért saját házat kellett építeniük. A sa-

játház-építés elég költséges, drágább az építőanyag és hátránysabbak a kölcsönfeltételek, mint az OTP-öröklakásnál vagy a szövetkezeti lakásnál. Ezért ezekben a családi házakban kicsi a hely, kevés a mellékhelyiség és hiányos a komfort.

Pest megyében a szakmunkások 51%-a, a betanított munkások 55,5%-a, a segédmunkások 60,4%-a lakik saját házban. A lakósűrűség a munkásoknál általában kedvezőtlen, de különböző mértékben. Igen kedvezőtlennek kell minősítenünk azoknak a helyzetét, akiknél a lakósűrűség négy fölött van, vagyis egy szobára legalább négy személy jut. Ilyen körülmények között él a megye segédmunkásainak 15%-a.

Ugyanakkor a lakásoknak csak mindössze 11,3%-a fürdőszobás, de ezeknek is egy részét még — folyóvíz vagy csatorna hiányában — rendeltetésszerűen nem lehet használni. Vízüblítéses W. C. a lakások 13,3%-ában van. A villannyal ellátott lakások aránya 82,5%. Ez a szám elgondolkoztató, hiszen a megye legtávolabbi pontja sincs 70 kilométernél távolabb a fővárostól. A lakások 4,1%-ában csak lakószoba van és 83,1%-ának konyhája.

A szakmunkások 6,9%-a, a segédmunkások 3%-a, a művezetők 18,2%-a, a technikusoknak pedig 21,4%-a lakik teljesen komfortos lakásban.

Csak konyha és villany van a szakmunkások 35,4%-ának, a betanított munkások 45,6%-ának, a segédmunkások 50,7%-ának, a művezetők 13,6%-ának, a technikusok 28,6%-ának a lakásában.

A lakósűrűség és a kereset között nincs jelentős összefüggés. A kereset a lakáskultúrára nincs jelentős hatással. Még a magasabb keresetűeknél is hasonló arányban fordul elő a két legkevésbé komfortos típus, ahol csak villany van, illetve még az sincs. A keresetek közötti eltérés nem is lehet magyarázata a lakáskultúra szintjének, mivel néhány száz forinttal magasabb jövedelem még nem teszi lehetővé, hogy lakáshelyzetükön jelentősen javítani tudjanak.

Igen fontos annak ismerete, hogy a lakósűrűség hogyan függ össze a gyermekek számával. A probléma akkor válik jelentőssé, ha úgy tesszük fel a kérdést: a lakósűrűséget mennyire befolyásolja a gyermekek száma. Pontosabban: lehetőség nyílik-e a la-

és bővítésére, illetve nagyobbra cserélésére, amikor egy vagy két gyermek születik, vagy a gyermek születése egyértelműen a lakáskörülmények rosszabbodását jelenti-e?

A sokgyermekesek (négy vagy több) 45%-ánál a lakósűrűség 3—5,9 fő/szóba (!), tehát nagyon magas, 40%-ánál 3—3,9 fő/szóba, ami még mindig rossznak nevezhető. A háromgyermekes családok helyzete kevésbé rossz, 31,9%-uknál a lakósűrűség 2—2,9 fő/szóba között van, 25,3%-uknál ennél jobb, 27,3%-uknál 5—5,9 fő/szóba. A kétgyermekes családok helyzete valamivel jobb, 48,1%-uknál a lakósűrűség 2—2,9 fő/szóba, 10,1%-uknál 3—3,9 fő/szóba, 24,7%-uknál 4—4,9 fő/szóba, ennél nagyobb lakósűrűség csak 5,7%-ban fordul elő. A családok közül a legkedvezőbb helyzetben az egygyermekesek vannak. A lakósűrűség 31,1%-uknál 1—1,9 fő/szóba, 19,5%-uknál 2—2,9 fő/szóba, 38,3%-uknál pedig 3—3,9 fő/szóba.

Azoknak a Pest megyei munkásoknak többsége, akiknek még nincs családi házuk, azt igyekeznek építeni. Ezt nem individualizmusból, vagy a „paraszti tradíciókhoz” való ragaszkodásból teszik (idézőjelbe kellett tennünk a paraszti tradíciókat, hiszen láttuk, hogy a megye munkásainak nagy része tősgyökeres munkás), hanem számot vetnek a tényleges helyzettel.

V. KULTÚRA

1. ISKOLAI VÉGZETTSÉG

Ha a munkásság kulturális helyzetét jellemezni akarjuk, mindenekelőtt az iskolai végzettségből kell kiindulnunk. A műveltség egyes elemei nem szigetelhetők el egymástól. Egészen kivételes esetektől eltekintve nem képzelhető el az irodalmi, a művészeti, a zenei műveltség továbbítása a megfelelő alpműveltség továbbítása nélkül. Vizsgálatok sokasága igazolja, hogy ugyanazok az emberek olvasnak színvonalas irodalmat, akik színházba járnak, múzeumot látogatnak, zenét hallgatnak. A műveltség továbbításának legfontosabb eszköze az iskola. Az iskola egyedül ugyan nem képes teljes műveltséget nyújtani, de ugyanilyen igaz ennek a fordítottja is: iskolai oktatás nélkül a műveltség nem adható át. Ez a magyarázata annak, hogy népművelési munkánk elsősorban a már viszonylag képzettekre (iskolázottakra) hat, és a legnagyobb erőfeszítésekkel sem vagyunk képesek az iskolázatlanok között számottevő eredményt elérni.

Mindezek figyelembevételével mutatjuk be a Pest megyei munkások iskolai végzettségét. Az 1960. évi népszámlálás adatai szerint Pest megye szak- és betanított munkásainak 38,3%-a segédmunkásainak 20,4%-a végezte el az általános iskola nyolc osztályát. A felmérésig azóta nyolc év telt el és mi már jóval kedvezőbb képet kaptunk: a mintában szereplő munkások 55%-a elvégezte az általános iskolát.

17. táblázat

A munkások iskolai végzettsége

Végzettség	Százalékban
8 általánosnál kevesebb	45
8 általános	48
Technikum	3
Gimnázium	3
Felsőfokú technikum vagy főiskola	1

Pest megye munkásai az iskolai végzettség szempontjából sem alkotnak homogén tömeget, a munkásság belső tagolódása e téren is kifejezésre jut. A munkásság három nagy rétege e téren is alapvetően különbözik egymástól. A szakmunkások kétharmada, a betanított munkások fele, a segédmunkások egyharmada végezte el az általános iskolát. Ma már ahhoz, hogy szakmunkás lehessen valaki, el kell végeznie az általános iskola nyolc osztályát, a továbbjutáshoz elengedhetetlen az ennél magasabb iskolai végzettség. Nagyon különböző az iskolai végzettség az egyes szakmákban is.

18. táblázat

A különböző munkakörben levők iskolai végzettségének megoszlása (százalékban)

Munkakör	8 osztálynál kevesebb	8 osztály	8 osztálynál több
Szakmunkás	34	61	5
Betanított munkás	53	45	2
Segédmunkás	69	30	1
Csoportvezető	27	58	15
Technikus	14	15	71
Művezető	14	59	27

19. táblázat

Az általános iskolát végzettek aránya a munkásság

egyes csoportjai körében

Szakmák	Százalékban
Lakatosok	75
V állany szer élők	75
Műszerészek	86
Egyéb vas- és gépipari munkások	74
Ruhaiipari munkások	55
Textilipari munkások	55
Építőipari munkások	50
Járművezetők és gépészek	50
Szakképzetlen munkások	45

Az iskolázottság — mint mondtuk — a szakképzettség előfeltétele. Az idősebb Pest megyei munkások nagy részének nem volt módja elvégezni az általános iskola nyolc osztályát. A mun-

kássá váló parasztok nagyobb része is kevesebbet végzett az általános iskola nyolc osztályánál, nagyrészt ezért nem jutottak tovább a betanított és a segédmunkásságnál, illetőleg azoknál a szakmáknál, amelyekben az iskolázottság a legutóbbi időkig nem volt feltétlen követelmény.

Pest megye munkásainál is megfigyelhetjük, hogy a társadalmi eredet az iskolai végzettségen keresztül alapvetően befolyásolja a szakképzettséget.

Pest megye munkásainak iskolai végzettsége életkori szempontból sem homogén. Korcsoportról korcsoportra lefelé haladva egyre magasabb az általános iskolát végzettek aránya. De még a legfiatalabbaknál, a 20 éven aluliaknál is magas az általános iskolát nem végzettek száma. E téren még sok a tennivaló.

2. KÖNYVÁLLOMÁNY, KÖNYVTÁR, OLVASÁS, SZÍNHÁZ

A Pest megyei munkások viszonyát a könyvekhez több szempontból vizsgáltuk. Megkérdeztük mindenekelőtt, milyen nagyságú a munkások könyvállománya. Az eredményekről az alábbiakban adunk képet.

20. táblázat

A könyvállomány nagysága (százalékban)

Könyvek száma	Szak-	Betanított	Segéd-
	munkások		
Nem rendelkezik könyvvel	13	26	28
1—10	9	11	15
11—20	14	18	18
21—40	22	19	19
41—100	17	10	8
61—80	3	2	4
81—100	8	4	3
101—150	5	4	2
151—200	2	2	2
200-nál több	6	4	2

Azt is megkérdeztük a munkásoktól, hogy a felmérés előtti hónapban milyen könyvet olvastak. A válaszok e téren reálisabbak. A szakmunkások 57%-a, a betanított munkások 72%-a, a

segédmunkások 69%-a egyáltalában nem olvasott könyvet. Nagyobb különbséget tapasztalunk, ha az iskolai végzettséget vesszük alapul. Az általános iskolát nem végzettek 74%-a, az általános iskolát végzettek 58%-a, a középiskolát végzettek 27%-a nem olvasott könyvet.

21. táblázat

Az olvasók megoszlása műfajonként (százalékban)

Végzettség	Nem olvasó	Színvonalas szépirodalmat	Bestsellert, detektív-, kalandregényt	Ismeretterjesztő és szakirodalmat
Általános iskolát nem végzettek	74	10	9	4
Általános iskolát végzettek	57	13	19	7
Középiskolát végzettek	27	32	16	5

Azt is megkérdeztük a munkásoktól, hogy járnak-e könyvtárba. A szakmunkások 83%-a, a betanított munkások 89%-a és a segédmunkások 86%-a nem jár könyvtárba. A könyvtárba járók is elsősorban az üzemi könyvtárat veszik igénybe; a községi könyvtárakat a szakmunkások 5, a betanított munkások 3, és a segédmunkások 5%-a látogatja.

A könyvtárak látogatottsága is függ az iskolai végzettségtől. Az általános iskolát nem végzettek 86%-a, a középiskolát végzettek 67%-a nem jár könyvtárba.

Hasonló tendenciát tapasztaltunk a színházba járásnál is. Kérdésünk így szólt: „Volt-e színházban az elmúlt évben? Ha igen, hányszor.” A kapott válaszok szerint a szakmunkások 76%-a, a betanított munkások 82%-a és a segédmunkások 84%-a egyszer sem volt színházban.

22. táblázat

A színházba járók aránya (százalékban)

Megnevezés	Szak-	Betanított	Segéd-
Egyszer sem	76	82	84
Egyszer	7	5	5
Kétszer	5	4	2
Háromszor	7	3	6
Többször	5	6	3

A kultúra terjesztői közül elsősorban a rádió és a televízió jut el a munkásokhoz.

23. táblázat

A rádió- és a televízió-tulajdonosok aránya (százalékban)

Munkásrétegek	Rádió-	Televízió-
	tulajdonosok	
Szakmunkás	91	63
Betanított munkás	82	51
Segédmunkás	80	43
Hivatalsegéd	79	48
Takarító	88	72
Csoportvezető	91	77
Technikus	100	57
Művezető	96	45

3. A MUNKÁSGYEREKEK TOVÁBBTANULÁSI LEHETŐSÉGEI

Országos átlagban a vezető állású szülők gyermekei közül minden harmadik, a szakmunkások fiai közül minden tizedik, a betanított munkások fiai közül minden huszadik és a segédmunká-

24. táblázat

Középiskolások és főiskolások a megfelelő korcsoport (százalékában)

A szülők foglalkozása	Középiskolás			Főiskolás		
	fiúk	lányok	együtt	fiúk	lányok	együtt
Vezetőállású		88	83	35	34	34
Szakalkalmazott	57	79	68	27	7	16
Irodai dolgozó	79	80	79	32	11	17
Szakmunkás	26	48	37	10	4	7
Betanított munkás	20	30	25	5	2	3
Segédmunkás	11	19	15	1	3	2
Pest megyei						
Művezető	37		50	25	0	15
Szakmunkás	33	14	22	6	6	6
Betanított munkás	19	21	20	—	—	—
Segédmunkás	8	14	11	—	—	—

sok fiai közül minden századik jut el az egyetemi-e. Pest megye munkásai elmaradnak az országos átlag mögött. A szakmunkások és a betanított munkások gyerekei közül minden ötödik, a segédmunkások gyerekei közül minden tizedik jut középiskolába. Egyetemre, főiskolára, felsőfokú technikumba a szakmunkások gyerekeinek 6%-a jár, a betanított és segédmunkások gyerekei közül pedig mintánkban egyetlen főiskolai hallgató sincs.

A továbbtanulásnál tapasztalható elmaradás egyik okát a lakásvizonyokban jelölhetjük meg. Az egygyermekes munkáscsaládok 53%-a, a kétgyermekesek 54%-a, a háromgyermekesek 68%-a, a négygyermekesek 100%-a olyan lakásokban lakik, amelyekben két szobára legalább öt személy, az egygyermekesek 10%-a, a kétgyermekesek 30%-a, a háromgyermekesek 34%-a, a négygyermekesek 60%-a olyan lakásban él, ahol két szobára legalább 7 személy jut. A munkásgyermekek többsége tehát olyan lakásban lakik, ahol nincs megfelelő hely a tanúshoz, sőt nagy részük olyan zsúfolt lakásban lakik, hogy az nemcsak a középiskolai továbbtanulását akadályozza, hanem fejlődésük egésze szempontjából sem közömbös.

Nehezíti a Pest megyei munkásgyermekek továbbtanulását az is, hogy ehhez nagy részüknek utaznia kellene.

A középiskolai továbbtanulást akadályozza a szülők anyagi helyzete és beállítottsága. Az értelmiségi szülők zöme *arra* törekszik, hogy gyermekét taníttassa és igen gyakran tragédiának tekint, ha ez nem sikerül. Ezt a meggyőződését átplántálja gyermekébe is, meggyőzi arról, hogy jövője a középiskola és a főiskolai továbbtanulástól függ. A gyermeket tanulásra ösztönzi, tanulmányait ellenőrzi, és ha elmaradást tapasztal, igyekszik segítséget nyújtani. A munkásszülők nem tartják tragédiának, ha gyermeke nem tanul tovább. Ha általános iskolába járó gyermekét továbbtanulásra ösztönzi, ez számára nagyon is költséges. A gyermek kilenc évig nem keres, hanem pénzbe kerül. Koránt sincs biztosítva, hogy a középiskolát el tudja végezni, de ha sikerül is elvégeznie, viszonylag kicsi a valószínűsége annak, hogy egyetemre vagy főiskolára jut. És végül, ha sikeresen elvégzi az egyetemet vagy főiskolát, 23 vagy 24 éves korában jóval kevesebbet kap, mint egy szakmunkás. Másrésztől, ha szakmát tanul,

ez biztos kenyeret jelent, és nem feltétlenül jelenti a pálya lezárását. Éppen ezért a tanulásra való ösztönzés, az ellenőrzés, a segítség a munkásszülőknél kisebb. Ezt a gondolkodásmódot a gyermekek is átveszik, és legtöbbjük egyéni perspektívája nem a továbbtanulás, hanem valamilyen szakma elsajátítása.

Már szoltunk arról, hogy a kultúra egységes egész. Elméletileg elképzelhető, hogy valaki megtanulja a fizikát anélkül, hogy tudna fogalmazni, a gyakorlatban azonban ez csak kivételképpen fordul elő. Aki az iskolában fizikából felel, az fogalmazásból is felel, anélkül, hogy a tanár és a diák erre gondolna. Az iskola az egész kultúrában való előrehaladást osztályozza, de csak a felét tanítja meg, a másik felét a családra bízta.

A kultúrának ez a fele nincs tankönyvekbe foglalva, és ezért rejtett kultúrának nevezhetjük. A rejtett kultúrát tervszerűség nélkül, észrevétlenül adják át a gyermekeknek; átadásának feltételei annál kedvezőbbek, minél műveltebbek a szülők. Megnyilatkozik ez a rejtett kultúra az irodalmi nyelv használatában: az értelmiségi gyerek könnyebben sajátítja el, mint a munkás-gyerek.

Mindenki számára ismerős jelenség, hogy ugyanannak a köznyelvi szónak más és más értelme van különböző környezetben élő emberek számára. A munkásosztály, az osztályharc, a tőke mást jelent a mozgalomban sok évet eltöltött és szocialista irodalomban jártos embernek, mint annak, aki csak az újságokban olvassa vagy hallja ezeket. Ugyanígy állunk az iskolai tankönyvekben és a tanórákon szereplő szavakkal is. Ezekhez a szavakhoz öntudatlanul számos kísérő képzet társul, ezért ugyanazokat a szavakat és mondatokat a különböző környezetből származó gyerekek másképpen értik.

Sokan úgy képzelik el a munkásgyerekek hátrányos helyzetének felszámolását, hogy a pedagógusok külön foglalkozzanak a munkásgyerekekkel. Ez helyes elgondolás, de nem hoz végleges megoldást. A munkásgyerekek hátrányos helyzetének felszámolása anyagi áldozatokat és intézményes eszközöket kíván. Kollégiumokra és olyan intézményekre van szükség, amelyek a bejáró munkásgyermeknek, bentlakás nélkül, nappal mindazt nyújtják, amit csak nagyon jól felszerelt, jó pedagógussal ellátott kollégium nyújthat: a társaséletnek és a mű-

veltségnek azokat az elemeit, amelyek tananyagba nem foglalhatók és iskolai módszerekkel nem taníthatók.

A munkásság három rétege — a szak-, a betanított és a segédmunkás — közötti különbségek talán sehol nem olyan élesek, mint gyermekeik továbbtanulásában. Jól mutatja ezt a következő táblázatunk, amelyből kitűnik, hogy ha a középiskolába járó gyerekek számához hozzáadjuk az ipari tanulók számát is, tehát összeadjuk mindazokat, akik az általános iskola elvégzése után egyáltalában tanulnak valamit, akkor a szakmunkások gyermekeinek 50%-a, a segédmunkások gyermekeinek pedig csak 30%-a tanul tovább. A technika fejlődése néhány évtized alatt a termelésből kiszorítja azokat, akiknek nincs magasabb képzettségük az általános iskola nyolc osztályánál. Azok a gyerekek, akik 14 éves koruk után nem járnak középiskolába és szakmát sem tanulnak, 20—30 év múlva a legnagyobb gondot jelentik önmaguknak és az egész országnak. De ha jól megnézzük a táblázatot, azt láthatjuk, hogy a helyzet még ennél is rosszabb: a betanított- és segédmunkások 15—18 éves gyerekeinek 15—20%-a még az általános iskolát sem végezte el.

25. táblázat

A Pest megyei művezetők, szakmunkások, betanított és segédmunkások továbbtanuló gyermekeink aránya (százalékban)

Munkakör	Középiskolába járók	Szakmát tanulók	Általános iskolát nem fejezte be
	a megfelelő korcsoport %-ában		
	Fiúk		
Művezető	37	63	—
Szakmunkás	33	37	4
Betanított munkás	19	44	15
Segédmunkás	8	54	20
	Lányok		
Művezető	100	—	—
Szakmunkás	14	31	14
Betanított munkás	21	14	21
Segédmunkás	14	7	14
	Együtt		
Művezető	50	50	—
Szakmunkás	22	34	8
Betanított munkás	20	36	20
Segédmunkás	11	19	15

VI. TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI ÉRDEKLŐDÉS ÉS AKTIVITÁS

1. MUNKÁSOK AZ ÜZEMEK ÉLETEBEN |

A munkások számára a társadalmi és politikai tevékenység legfőbb színhelye kétségkívül az üzem. Ahhoz azonban, hogy társadalmi, politikai tevékenységet fejtsenek ki, tájékozottaknak kell lenniük az üzem problémáiban. Ezért mindenekelőtt azt vizsgáltuk: mennyire ismerik a munkások üzemüket.

a) *Informáltság*

A munkások informáltságának elemzéséhez először azt a kérdést tettük fel: kik irányítják az üzemben a munkát. A megkérdezett: szakmunkások 9%-a, a betanított munkások 8%-a és a segédmunkások 14%-ra erre a kérdésre nem tudott válaszolni; a szakmunkások további 28, a betanított munkások 34 és a segédmunkások 32%-a pedig olyan választ adott, amelyből kitűnt, hogy vállalatának felépítését nem jól ismeri. Nem akarjuk túlértékelni ezeket a kedvezőtlen arányokat. A megkérdezett munkások nagy része olyan vállalatnál dolgozik, amelynek felépítését nem is könnyű áttekinteni, és amelynek felső vezetése meglehetősen távol van a munkásoktól, vannak olyan esetek is, amikor a nagyvállalat részei nem illeszkednek szerves egységbe, és nehéz lenne azt kívánnunk a munkásoktól, hogy erről a szervezetről áttekintésük legyen.

Második kérdésünk az volt, hogy mi lesz a sorsa annak a munkadarabnak, amelyet készítenek?^f

A kérdést csak a munkások 80%-ánál volt értelme feltenni, mert a többiek munkája es beosztása olyan volt, hogy nem készítettek munkadarabot. A kapott válaszok elég kedvezőtlenek: a munkások aránylag nagy százaléka nem volt tisztában az általa készített munkadarab sorsával. A szakmunkások 18%-a nem készített munkadarabot, a fentmaradó 82%-ból csak 46% ismerte

az általa készített munkadarab sorsát. A betanított munkások 88%-ánál volt jogos a kérdés és csak 50%-uk tudott a kérdésre helyes választ adni; a segédmunkások 71%-a készített munkadarabot és 39%-uk tudott a kérdésre felelni. Véleményünk szerint itt a tájékoztatásot súlyosabban kell értékelni; egyrészt arra mutat, hogy az üzemben nem tájékoztatják megfelelően a munkásokat, másrészt arra, hogy a tájékoztatás hiánya a munkásokból is közönyt, érdektelenséget vált ki.

Következő kérdésünk hasonlított az előbbihez. Azt kérdeztük a munkásoktól, hogy hány előző, illetve további technológiai lépést ismernek? A kapott válaszok is hasonlóak voltak. A kérdésnek a szakmunkások 82%-ánál volt értelme és 39%-uk tudott rá felelni, a betanított munkások 86%-ánál volt értelme és 46%-uk tudott válaszolni, a segédmunkások 69%-ánál volt értelme a kérdésnek és 29%-uk tudott rá felelni. ^F

Hasonló eredménnyel járt az a kérdésünk is, hová kerülnek a gyár termékei? Erre a szakmunkások 44, a betanított munkások 46, a segédmunkások 37%-a tudott csak felelni.

Más természetű volt, de még mindig a munkások informáltságának mérésére irányult az a kérdésünk, hogy mennyi a gyár termelésének értéke. Erre helyesen a szakmunkások 14%-a, a betanított munkások 6%-a és a segédmunkások 8%-a tudott válaszolni. A részesedési alap nagyságát a szakmunkások 11, a betanított munkások 3 és a segédmunkások 2%-a tudta helyesen megjelölni.

A munkások informáltságára mutat az is, hogy a szakmunkások 31%-a, a betanított munkások 46%-a, a segédmunkások 48%-a nem tudott arról, hogy üzemükben kötöttek volna kollektív szerződést; a szakmunkások 75%-a, a betanított munkások 88%-a és a segédmunkások 87%-a nem tudott semmi olyat mondani, amiben ez a kollektív szerződés az előzőktől különbözött volna.

b) *A munkások javaslatai*

A nem megfelelő tájékoztatás részben megmagyarázza azt, hogy miért nem volt semmiféle javaslata a munkaszervezésben, a munkavédelemben és szociális téren a munkások 58.82%-ának.

A javaslat beleszólást jelent, de a beleszólás igénye fel sem vetődik azokban az emberekben, akik nem ismerik a viszonyokat. Nem érdektelen annak bemutatása, hogy akik előadták különböző elképzeléseiket a szerintük szükséges javításokról, milyen területekkel foglalkoztak.

A legnagyobb volt az érdeklődés a munkások bérkérdései iránt. A szakmunkások 32, a betanított munkások 41 és a segédmunkások 43%-a valamilyen formában béremelést indítványozott. Ha a válaszokat differenciáltabban vizsgáljuk, szembetűnik, hogy nagyon kevesen kívánták a bérkülönbségek csökkentését, és a jelek szerint gondolkodásukban nem vetődik fel a nivellálás szükségessége.

Az olyan válaszok, hogy a végzett munka szerint kellene fizetni, vagy a kategóriákon kellene változtatni, vagy a régi munkások bérét kellene emelni, arra mutatnak, hogy a munkások többsége szerint jelenlegi bérrendszerünk túlzottan egyenlősítő, nagyon kevésbé veszi figyelembe a magasabb képzettséget és a jobb munkát. Ilyen válaszokat természetesen nagyobb arányban kaptunk a szakmunkásoktól, de a három munkásrétben együttesen is kiemelkednek. (Arányuk a szakmunkások között 29, a betanított munkások között 26, a segédmunkások között 11, valamennyi munkás között 17%; ugyanakkor a nivellálást a szak- és segédmunkások 3, a betanított munkások 1%-a kívánta.)

A munkaszervezésre vonatkozó javaslatok között kiemelkedtek a jobb anyag- és szerszámellátást kívánó válaszok. E téren a szakmunkások 41, a betanított munkások 31 és a segédmunkások 40%-ának volt valamilyen javaslata, és ilyen arányok mellett a szakmunkások 15, a betanított munkások 11 és a segédmunkások 8%-a az anyag- és szerszámellátás problémáival foglalkozott. Fontossági sorrendben ezután a képzettebb, jobb vezetők iránti igény, majd a gépesítés következett. |

Szociális téren is elég nagy érdektelenséget tapasztaltunk. A szakmunkások 58, a betanított munkások 69, a segédmunkások 63%-ának nem volt javaslata. Az érdeklődő munkások válaszai között minden más választ 8—10-szeresen is túlszárnyalva emelkedett ki az öltöző, a zuhanyozó, a fürdő igénye. A munkavédelem területén csaknem ugyanilyen arányban emelkedtek

ki azok a válaszok, amelyek a műszaki fejlesztésben látták a munkavédelmi problémák megoldását.

c) Szociális intézmények

A munkások életformáját és egyben szociális juttatásaink struktúráját mutatja az üzemi szociális intézmények igénybevételének foka. Étkezde a megkérdezett munkások munkahelyének 62%-ában van, viszont ezt az étkezdét a művezetők 32, a technikusok 29, a csoportvezetők 19, a szakmunkások 9, a betanított és segédmunkások 7%-a veszi igénybe. A többiek papírból tízóraiznak és meleg ebédet csak hazatérve esznek, ehhez az is hozzájárul, hogy nagy részük bejáró munkás. Ez a szociális juttatás tehát a legkisebb mértékben azokhoz jut el, akik a leginkább rá lennének szorulva. Mindez nem azt jelenti, hogy az üzemi étkezde megszüntetése szociális szempontból helyes intézkedés volna. Az étkezde már ma is juttatást jelent a munkások egy részének, és még nagyobb részük veszi majd igénybe, ha javul életszínvonaluk, városiasabbá válik életformájuk, és nem utolsósorban, ha javul az üzemi étkeztetés színvonala.

Hasonló a helyzet az orvosi rendelő igénybevételével is. A munkahelyek 77%-ában van orvosi rendelő és a művezetők 23, a technikusok 29, a csoportvezetők 19, a szakmunkások 14, a betanított és segédmunkások 11%-a veszi igénybe.

Üdülési lehetőséget a munkahelyek 82%-a nyújt, az igénybevétel foka: a művezetőkénél 55, a csoportvezetőkénél 35, a technikusoknál 14, a szakmunkásoknál 19, a betanított munkásoknál 15, a segédmunkásoknál 13%.

Valamennyi gyári szociális létesítmény közül a sporttelep a legnépszerűbb. A munkahelyek 70%-ában van sportlétesítmény és a művezetők 64, a csoportvezetők 68, a technikusok 36, a szakmunkások 59, a betanított munkások 60 és a segédmunkások 58%-a veszi igénybe.

d) A vezetők megítélése

Felmérésünknek nem volt célja, hogy képet adjon a vezetők megítéléséről, mégis érdekes színfolt ezzel kapcsolatban néhány válasz. Amikor a munkásoktól javaslatokat kértünk a munkaszervezés megjavítására, a válaszolók közül a művezetők 23%-a, a csoportvezetők 17%-a, a szakmunkások 12%-a, a betanított munkások 4%-a és a segédmunkások 8%-a képzettebb, jobb vezetőket igényelt.

A munkahelyek döntő többsége teljesítette évi tervét, kisebb részük nem. Nagyon érdekes, hogy a munkások a sikert nagyobb részben maguknak, a kudarcot döntően a vezetőknek tulajdonították. A sikeres vállalatokban a szakmunkások 30%-a nem tudta a siker okát megjelölni. 38%-uk a munkásoknak, 27%-uk a vezetőknek és 5%-uk az objektív körülményeknek tulajdonítja a sikert. A betanított munkásoknál is 30% nem tudott választ adni, 40%-uk szerint a siker oka a munkások, 22%-uk szerint a vezetők jó munkája és 9%-uk szerint az objektív körülmények. A segédmunkások 36%-a nem tudott felelni, 37%-uk a munkások, 16%-uk a vezetők érdemének tulajdonította a sikert, 11%-uk pedig az objektív körülményeknek.

A lemaradásnál ezzel szemben tízszer annyi szakmunkás keverte a vezetőkben, mint amennyi a munkásokban a hibát (a betanított és a segédmunkások olyan kis számban feleltek erre a kérdésre, hogy az adatokat még a teljesség kedvéért sem érdemes megemlíteni).

2. A MUNKÁSOK JAVASLATAI A MEGYE ÉLETÉRE

E téren nem vizsgáltuk a munkásság informáltságát, csupán javaslataikról érdeklődtünk. A legtöbb válasz a „nem tudom”, „nincs javaslatom” volt, ami közönyt, tartózkodást, passzivitást

Négy területen kértük ki a dolgozók véleményét. Első a közlekedés volt. E téren a szakmunkások 29, a betanított munkások 37 és a segédmunkások 43%-ának nem volt javaslata. A többiek elsősorban újjavítást, másodsorban az autóbuszok sűrítését

kívánták, harmadsorban pedig városi autóbust ott, ahol erre lehetőség van.

A kereskedelem területén a vizsgált időszakban a legtöbb panasz és a legtöbb kívánság a húselátással kapcsolatban hangzott el, ezt követték sorrendben az üzlethálózat fejlesztésére, a választék növelésére és a kenyérellátás megjavítására vonatkozó kívánságok.

A közművesítés kérdéseiben a szakmunkások 34. a betanított munkások 41, a segédmunkások 39%-a nem foglalt állást. A válaszok sorrendjét természetesen az határozta meg, hogy mi hiányzik. A legégetőbb hiány a vízvezetékben, és ott, ahol van vízvezeték, a vízellátásban tapasztalható. A válaszadók 42%-a olyan helyiségben vagy olyan házban él, ahol nincs vízvezeték, és további 21% a vízellátás zavarairól panaszkodott, vagyis a vízellátás Pest megye munkásainak csaknem kétharmadánál megoldatlan probléma. A villany hiányáról a megkérdezettek 8,0%-a panaszkodott, de náluk jóval többen igényeltek gázt, illetőleg csatornázást.

A kultúrához fűződő viszony megoldatlanságára mutat, hogy a szakmunkások 53%-a, a betanított munkások 57%-a, a segédmunkások 63%-a semmilyen kulturális igényt nem támasztott, a szakmunkások további 27%-a, a betanított munkások további 9%-a és a segédmunkások 24%-a pedig egyetlen kulturális igényének a szórakozóhely létesítését jelölte meg.

3. A MUNKÁSOK POLITIKAI TÁJÉKOZOTTSÁGA

A munkások politikai informáltságát nem mértük, csupán csatornáiról tájékozódunk. Első kérdésünk az volt. „Érdekl-e a politika?”. Erre a kérdésre a szakmunkások 67%-a, a betanított munkások 53%-a és a segédmunkások 39%-a igennel felelt. Véleményünk szerint ezek az arányszámok igen nagyfokú politikai érdeklődést tanúsítanak. Ebben az összefüggésben különösen érdekes az, amiről az előzőekben szóltunk, az tudniillik, hogy igen nagymérvű az üzemi élet problémáiban való tájékoztatlanságuk, és gyakran fordul elő, hogy még őket közvetlenül érintő kérdésekben sem élnek javaslatokkal. Ha az emberek politikailag ér-

deklődőnek vallják magukat és mégsem ismerik a részeseési alap nagyságát, akkor nem volt módjuk megismerni ezt, vagy a nem megfelelő „légkör” miatt lemondtak arról, hogy tisztázzák.

Igyekezünk megtudni, hogy milyen forrásokból szerzik a munkások politikai értesüléseiket. A szakmunkások 22% a betanított munkások 38%-a, a segédmunkások 39%-a nem volt hajlandó erre a kérdésre válaszolni. A válaszolók első helyen és főképpen a televíziót jelölték meg ismeretszerzésük fő forrásának. A részletes adatokat az alábbi táblázaton közöljük:

26. táblázat

Az ismeretszerzés fő forrásainak megoszlása (százalékban)

Megnevezés	Szak-	Betanított	Segéd-
	munkás		
Televízió	43	31	31
Rádió	13	16	16
Országos napilapok	13	16	16
Megyei lap	1	1	1
Üzemi lap	—	—	—
Pártnap	3	—	—
Magánbeszélgetés	3	1	4
Egyéb	1	—	1
Nem válaszolt	22	38	39

Véleményünk szerint nagyon tanulságos ez a táblázat. Az tűnik ki belőle, hogy országos politikai kérdéseket a televízióban, a rádióban és az országos napilapokban kell elsősorban ismertetni, az üzemi lapokban, a pártnapokon, a tanácstagi beszámolóknál pedig az üzemi és helyi problémákra kell a figyelmet összpontosítani.

Vessünk egy pillantást a politikai iskolázottságra is, de újból előre kell bocsátanunk, hogy adataink csak a különböző szintű politikai iskolák elvégzését mérik, nem a tényleges politikai tudást és ítélőképességet.

Politikai iskolát végzettek aránya a munkásság különböző rétegeiben (százalékban)

Oktatási forma	Szak-	Betani-	Segéd-	Csoport-	Tech-	Műve-
	munkás					
Nem végzett	61	79	84	46	36	23
Munkahelyi szeminárium	36	21	15	39	36	68
Marxista középiskola	1	—	1	—	7	5
Esti egyetem	—	—	—	8	14	—
Egy-hat hónapos pártiskol	2	—	1	8	7	5
<i>összesen:</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Hasonló képet mutat a jelenleg politikai oktatásban résztvevők összetétele is.

A felméréskor a politikai oktatásban résztvevők aránya a munkásság különböző rétegeiben (százalékban)

Oktatási forma	Szak-	Betani-	Segéd-	Csoport-	Tech-	Műve-
	munkás					
Nem jár	89	91	93	81	71	64
Munkahelyi szeminárium	10	9	7	12	21	32
Marxista középiskola	1	—	—	—	—	5
Esti egyetem	—	—	—	—	—	—
<i>összesen:</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

4. A MUNKÁSOK RÉSZVÉTELE A HELYI PÁRTSZERVEZET MUNKÁJÁBAN

Az üzemi pártbizottságot az üzemekben tartják nyilván, ezért az ilyen felmérés a legmegbízhatóbb eszköz arra, hogy képet kapjunk a párttagok arányáról a megyei munkások körében. A kép ugyanazt mutatja, mint más felmérések adatai is. A párttagok aránya a művezetők között 36%, a technikusok között 36%, a csoportvezetők között 19%, a szakmunkások között 14%, a betanított munkások között 2% és a segédmunkások között 5%.

Vizsgáltuk végül a munkások képviseleti arányát a társadalmi és politikai élet különböző funkcióiban. E funkciókat négy csoportra osztottuk: szakszervezeti funkció (az alapszervi vezetőségtől az üzemi bizottságig), pártfunkció (az alapszervi vezetőségtől az üzemi és területi vezetőségi: a tanácsokban és a népi ellenőrzésben betöltött funkció és egyéb (a különböző tömegszervezetek vezetőségeiben való részvétel). Azt tapasztaltuk, hogy a szakmunkások 4%-a, a betanított munkások 5%-a és a segédmunkások 1%-a tölt be szakszervezeti funkciókat, a szakmunkások 1%-a és a betanított munkások 1%-a tölt be pártfunkciókat, a szakmunkások 3 és a betanított munkások 1%-a tölt be tanács-, illetve népi ellenőri funkciókat, végül a szakmunkások 3 és a betanított munkások 1%-a tölt be valamilyen tömegszervezetben vezető tisztséget.

Felmérésünk is világosan mutatja, hogy Pest megye munkásainak életformája átalakulóban van. Egy részük mezőgazdasági dolgozóból nemrég vált vagy most válik munkássá. Ezeknek a munkásoknak az élete nemcsak annyiban alakul át, hogy a mezőgazdasági munkáról nem mezőgazdasági munkára térnek át. Életformájuk minden mozzanata átmeneti. Átmenetiek a házak, amelyekben laknak: már nem parasztházak, de még nem is jól megtervezett és szép városi lakások. Átmeneti a fogyasztás, mert háttérbe szorulnak a paraszti források, de még nincs meg a városi ellátottság (és sokszor éppen az ellátottság miatt „viszsa-parasztosodás” következett be). Átmeneti a családi élet, mert a régi patriarchális formák felbomlottak, de az újak még nem kristályosodtak ki. Átmenet: a nevelés, mert azt régebben teljesen a család látta el, de ma már nem tudja ellátni. Átmeneti a barátkozás, a szerelem, a társadalmi érintkezés, mert a régi alkalmak és formák háttérbe szorulnak, újak alakulnak, de ezeket még nem kezelik biztonsággal.

Átmeneti a törzsökös munkáscsaládból származó munkások élete is az új és a régi munkás-életforma között. A változás munkájuk jellegében is mutatkozik: vannak közöttük, akik közvetlenül már nem vagy csak részben végeznek fizikai munkát, má-

sok számára pedig reális terv vagy életlehetőség, hogy a fizikai munkát a művezető, a technikus, a mérnök munkájával cserélik fel. Átmenetiek a lakások, amelyek között komfort és felszereltség szempontjából minden fokozat fellelhető, a teljesen urbanizált lakás igénye viszont szinte mindenkire kiterjed. Átmeneti a családi élet, mert ez régen éppolyan patriarchális volt, mint a parasztcsaládé; ma viszont a nők egy része kereső munkát végez, a férfiak egy része részt vesz a házimunkákban.

Az életformák átalakulását és a belőlük fakadó problémákat tanulmányunk csak vázlatosan jelezte. A következő évek egyik feladata, hogy a szélesebb társadalmi átalakulás, benne az urbanizálódás szakaszait, a munkásságba való belépés és a munkásságból való kilépés lépcsőfokait részletesen elemezzük.

FÜGGELÉK

1. Egyes iparágak munkásainak százalékos megoszlása életkoruk szerint

Életkor \ Iparág	14—19	20—29	30—39
	évesek		
Gépgyártás	14,4	29,9	26,5
Közlekedési eszközök gyártása	8,4	32,6	25,3
Villamosgépgyártás	25,2	22,7	31,8
Híradástechnika	15,4	30,7	23,1
Műszeripar	23,8	42,9	19,0
Faipar	5,0	35,0	5,0
Textilipar	33,4	26,6	20,0
Ruhaipar	19,2	15,3	38,4
Élelmiszeripar	16,0	30,0	26,0
Kézmű- és háziipar	11,3	22,6	37,8
Építőipar	25,5	33,3	25,5
Egyéb iparágak	25,6	23,2	30,2
Közlekedés	14,7	15,8	29,5
Szolgáltatási ipar	19,5	27,7	19,4
Tsz-melléküzemág	17,3	37,9	17,3
Állami gazdaság melléküzemág	10,3	24,1	41,5

2. A különböző foglalkozási ágakban dolgozók százalékos megoszlása élet

Foglalkozások \ Korcsoportok	15—19	20—29	30—39
	évesek		
Lakatosok	13,4	31,3	34,4
Építőipari szakmunkások	15,1	24,3	30,3
Gépészek és járművezetők	9,0	28,5	32,0
Betanított munkások	17,0	30,4	27,7
Közlekedési betanított munkások	0,0	21,3	30,3
Segédmunkások	14,8	29,5	27,9
Bedolgozók	0,0	20,0	50,0
Hivatalsegéd	0,0	9,5	47,5
Művezetők, technikusok	5,8	15,4	36,4
Összesen*	15,3	26,9	28,7

* Egyéb foglalkozásokkal együtt.

40—49 évesek	50 év fölött	Összesen	Megkérdezett száma
19,2	12,2	100	83
22,9	10,8	100	83
9,0	11,3	100	44
23,1	7,7	100	26
0,0	14,3	100	21
50,0	5,0	100	20
13,3	6,7	100	45
23,3	3,8	100	26
18,0	10,0	100	50
13,2	15,1	100	53
5,9	9,8	100	51
18,7	2,3	100	43
29,5	10,6	100	95
11,1	22,3	100	36
20,6	6,9	100	29
17,2	6,9	100	29

cor szerint

40—49 évesek	50 év fölött	Együtt	Megkérdezett száma
17,9	3,0	100	67
15,1	15,2	100	33
21,5	9,0	100	56
16,6	8,3	100	217
36,3	12,1	100	33
17,2	10,6	100	122
15,0	15,0	100	20
28,5	14,3	100	21
27,0	15,4	100	52
18,4	10,7	100	902

3. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása életkor

Munkakör	Életkor		
	14—19	20—29	30—39
	évesek		
Szakmunkás	16,3	30,1	25,1
Betanított munkás	15,6	27,2	28,9
Segédmunkás	16,7	28,6	30,1
Csoportvezető	11,5	23,1	38,5
Technikus	35,7	14,3	35,7
Művezető	4,5	9,0	22,7
Együtt:*	16,6	26,9	27,4

* Hivatalsegéddelel és egyébvel együtt.

4. A különböző munkakörökben dolgozó férfiak százalékos megoszlása

Munkakör	Életkor		
	14—19	20—29	30—39
	évesek		
Szakmunkás	14,6	31,0	25,0
Betanított munkás	10,5	25,8	27,4
Segédmunkás	18,7	24,2	28,5
Csoportvezető	13,6	18,1	40,9
Művezető	4,5	9,0	22,7
Együtt:*	13,5	26,5	26,7

* Hivatalsegéddelel, egyébvel együtt.

5. A különböző munkakörökben dolgozó nők százalékos megoszlása élet-

Munkakör	Életkor		
	14—19	20—29	30—39
	évesek		
Szakmunkás	30,8	23,1	23,1
Betanított munkás	25,9	26,6	28,1
Segédmunkás	18,3	35,2	30,2
Együtt:*	24,2	27,5	29,4

* Hivatalsegéddekekkel, takarítókkal, egyebekkel együtt.

szerint

40—49 évesek	50 év fölött	Összesen	Megkérdezett száma
18,5	10,0	100	319
19,2	9,1	100	263
13,4	11,2	100	134
19,2	7,7	100	26
14,3	0,0	100	14
31,9	31,9	100	22
18,4	10,7	100	902

életkor szerint

40—49 évesek	50 év fölött	Összesen	Megkérdezett száma
17,9	11,5	100	280
21,8	14,5	100	124
14,3	14,3	100	91
18,1	9,3	100	22
31,9	31,9	100	22
19,8	13,5	100	637

koruk szerint

40—49 évesek	50 év fölött	Összesen	Megkérdezett száma
23,0	0,0	100	39
15,1	4,3	100	139
11,7	4,6	100	43
15,1	3,8	100	265

6. A különböző életkorú férfiak százalékos megoszlása családi állásuk szerint

Eletkor \ Családi állás	Családfő	Gyerek	Egyéb	Együtt	Megkérdezettek száma
15—19	34,5	59,3	6,2	100	67
20—24	80,4	16,3	3,3	100	92
25—29	93,5	5,2	1,3	100	77
30—34	100,0	0,0	0,0	100	90
35—39	96,4	2,4	1,3	100	80
40—44	90,7	1,3	0,0	100	80
45—49	97,8	0,0	2,2	100	46
50—54	98,5	0,0	1,5	100	67
55—59	100,0	0,0	0,0	100	15

7. A különböző életkorú nők százalékos megoszlása családi állásuk szerint

Eletkor \ Családi állás	Családfő	Feleség	Gyerek	Egyéb	Együtt	Megkérdezettek száma
18—19	4,7	62,7	27,9	4,7	100	43
20—24	7,1	81,0	9,5	2,4	100	42
25—29	6,5	90,3	3,2	0,0	100	31
30—34	2,2	91,1	4,4	2,2	100	45
35—39	15,2	84,8	0,0	0,0	100	33
40—44	10,3	79,4	6,9	3,4	100	29
Összesen:	8,7	73,5	15,5	2,3	100	265

8. A különböző életkorú férfiak százalékos megoszlása a velük együttélő gyermekeik száma szerint

Életkor	Gyermekek száma	Nincs gyermek	Egy	Két	Három	Négy és több gyermek	Együtt	Megkérdezettek száma
			gyermek					
18—19		80,6	16,4	1,5	1,5	0,0	100	67
20—24		51,1	38,0	8,7	2,2	0,0	100	92
25—29		37,6	35,1	23,4	2,6	1,3	100	77
30—34		27,8	26,7	33,3	7,8	4,4	100	90
35—39		37,4	26,3	21,3	12,5	2,5	100	80
40—44		35,0	17,5	33,6	8,8	5,1	100	80
45—49		50,0	19,6	26,1	4,3	0,0	100	46
50—54		50,7	29,9	10,4	4,5	4,5	100	67
Összesen:		46,7	26,2	19,0	5,5	2,6	100	637

9. A különböző életkorú nők százalékos megoszlása a velük együttélő gyermekeik száma szerint

Életkor	Gyermekek száma	Nincs gyermek	Egy	Két	Három	Négy vagy több gyermek	Együtt	Megkérdezettek száma
			gyermek					
18—19		55,8	39,5	4,7	0,0	0,0	100	43
20—24		38,1	40,5	19,0	2,4	0,0	100	42
25—29		35,5	48,3	6,5	9,7	0,0	100	31
30—34		40,0	28,9	26,7	4,4	0,0	100	45
35—39		36,4	36,4	18,2	3,0	6,0	100	33
40—44		62,2	10,3	17,2	6,9	3,4	100	29
Összesen:		49,5	31,7	14,0	3,4	1,6	100	265

10. A különböző iparágakban dolgozók százalékos megoszlása apjuk fog-

Jelenlegi iparág	Szak- munkás	Betanított és segéd- munkás	Apa összesen
			kereskedelmi, szolgáltatási, szellemi dolgozó
Gépgyártás	23,9	16,9	4,8
Közlekedési eszközök gyártása	25,3	27,7	1,2
Villamosipari gépek, készülékek	23,7	29,5	4,5
Híradás- és vákuumtechnika	20,2	27,9	7,7
Textilipar	22,2	27,7	4,4
Ruhaipar	23,1	34,6	0,0
Élelmiszeripar	24,0	18,0	12,0
Kézmű- és háziipar	13,2	28,3	5,7
Építőipar	17,6	11,8	5,9
Egyéb ipar	16,3	16,3	9,3
Közlekedés	14,7	34,7	2,1
Szolgáltatóipar	30,6	19,4	2,8
Termelőszövetkezet	17,8	21,7	6,9
Egyéb területek	20,4	28,6	6,1

11. A különböző foglalkozásúak százalékos megoszlása apjuk foglalkozása

Jelenlegi foglalkozás	Apa		
	nem vá- laszolt	szakmun- kás	betaní- tott és segéd- munkás
Lakatos	0,0	38,8	26,9
Textilipari szakmunkás	0,0	29,2	29,2
Építőipari szakmunkás	0,0	24,2	30,4
Gépész, járművezető	3,0	13,4	28,3
Betanított munkás	1,4	17,1	24,0
Közlekedési betanított munkás	3,0	15,2	30,3
Segédmunkás	1,6	12,3	23,0
Művezető, technikus	1,9	28,8	23,2

foglalkozási csoportja szerint

foglalkozási csoportja		Egyéb	Összesen	Megkérdezettek száma
kisiparos, kiskereskedő	paraszt			
2,4	48,4	3,6	100	83
2,4	41,0	2,4	100	83
2,3	40,0	0,0	100	44
3,8	40,4	0,0	100	26
2,2	41,3	2,2	100	45
0,0	42,3	0,0	100	26
4,0	40,0	2,0	100	50
1,9	50,9	0,0	100	53
0,0	58,8	5,9	100	51
2,3	55,8	0,0	100	43
1,1	45,3	2,1	100	95
11,1	33,3	2,8	100	36
3,4	46,8	3,4	100	29
4,1	38,8	2,0	100	49

szerint

foglalkozása				Összesen	Megkérdezettek száma
kereskedelmi, szolgáltatási, szellemi	kisiparos, kiskereskedő	paraszt	egyéb		
0,0	0,0	32,8	1,5	100	67
0,0	0,0	41,6	0,0	100	24
0,0	3,0	39,4	3,0	100	33
7,4	3,0	43,4	1,5	100	67
6,0	1,8	47,4	2,3	100	217
0,0	3,0	42,4	6,1	100	33
2,3	0,8	58,4	1,6	100	122
9,6	5,8	28,8	1,9	100	52

12. A különböző iparágakban dolgozók százalékos megoszlása az első ke-

Jelenlegi iparág	Az első		
	nem vá- laszolt	szakmun- kás	betaní- tott és segéd- munkás
Gépgyártás	0,0	27,2	30,7
Közlekedési eszközök gyártása	2,4	43,4	25,3
Villamosipari gépek és készülékek	2,3	38,6	36,4
Híradás- és vákuumtechnika	3,8	30,8	34,7
Textilipar	2,2	33,3	46,8
Ruhaipar	0,0	30,8	46,1
Élelmiszeripar	0,0	30,0	38,0
Kézmű- és háziipar	1,9	18,9	52,8
Építőipar	2,0	33,3	45,1
Egyéb ipar	0,0	20,9	41,9
Közlekedés	1,1	26,3	43,1
Szolgáltatóipar	2,8	38,8	30,6
Termelőszövetkezet	3,4	37,9	31,2
Állami gazdaság	0,0	20,7	24,1
Egyéb területek	0,0	26,5	38,8

13. A különböző foglalkozásúak százalékos megoszlása első kereső fog-

Jelenlegi foglalkozás	Az első		
	nem vá- laszolt	szakmun- kás	betaní- tott és segéd- munkás
Lakatos	0,0	71,5	14,9
Villanyszerelő	0,0	72,7	27,3
Faipari szakmunkás	0,0	90,0	5,0
Textilipari szakmunkás	0,0	70,8	16,7
Építőipari szakmunkás	0,0	63,6	21,2
Gépész, járművezető	0,0	37,3	23,9
Betanított munkás	0,0	6,9	60,8
Közlekedési betanított munkás	0,0	9,1	57,6
Segédmunkás	0,8	4,1	59,9
Bedolgozó	5,0	10,0	45,0
Hivatalsegéd	4,8	9,5	61,8
Művezető, technikus	1,9	51,9	17,3

reső foglalkozás szerint

kereső foglalkozás				Összesen	Meggkérdezetek száma
kereskedelmi, szolgáltatási, szellemi	kisiparos, kiskereskedő,	paraszt	egyéb		
10,8	1,2	21,7	8,4	100	83
6,0	0,0	16,9	6,0	100	83
6,8	0,0	11,4	4,5	100	44
3,8	0,0	11,5	15,4	100	26
2,2	0,0	13,3	2,2	100	45
7,7	0,0	15,4	0,0	100	26
4,0	2,0	14,0	12,0	100	50
3,8	0,0	13,2	9,4	100	53
3,9	0,0	13,7	2,0	100	51
2,3	0,0	18,6	16,3	100	43
0,0	0,0	26,3	3,2	100	95
11,1	2,8	11,1	2,8	100	36
3,4	0,0	20,7	3,4	100	29
3,4	0,0	48,4	3,4	100	29
14,3	0,0	16,3	4,1	100	49

lalkozásuk szerint

kereső foglalkozás				Összesen	Meggkérdezetek száma
kereskedelmi, szolgáltatási, szellemi	kisiparos, kiskereskedő	paraszt	egyéb		
0,0	0,0	13,4	0,0	100	67
0,0	0,0	0,0	0,0	100	22
5,0	0,0	0,0	0,0	100	20
4,2	0,0	8,3	0,0	100	24
0,0	0,0	15,2	0,0	100	33
0,0	0,0	37,3	1,5	100	67
3,7	0,0	20,3	8,3	100	217
0,0	0,0	30,3	3,0	100	33
0,0	0,0	25,4	9,8	100	122
5,0	0,0	20,0	15,0	100	20
4,8	0,0	14,3	4,8	100	21
19,2	1,9	5,9	2,0	100	52

14. A munkakör százalékos megoszlása a jelenlegi munkahelyen töltött

Mióta dolgozik jelenlegi munkahelyén?	Szakmunkás	Betanított munkás	Segédmunkás
Ismeretlen	0,6	0,4	0,7
1 éve	18,6	15,2	27,6
2 éve	8,5	16,0	11,9
3 éve	5,3	8,7	4,5
4 éve	3,1	7,2	4,5
5 éve	6,0	5,3	8,2
6 éve	6,3	7,2	6,7
7 éve	3,4	2,7	4,5
8 éve	3,4	6,5	0,0
9 éve	6,6	4,9	0,7
10—12 éve	13,8	10,3	12,0
13—15 éve	8,1	6,5	8,4
Több mint 15 éve	16,3	9,1	10,3
Összesen:	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0	134,0

15. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása havi ke.

Átlagos havi kereset (Ft-ban)	Szakmunkás	Betanított munkás	Segédmunkás
800 alatt	1,2	6,5	5,2
801—1000	0,6	2,2	2,2
1001—1200	1,8	7,6	3,0
1201—1400	4,0	17,8	13,4
1401—1600	10,0	19,9	24,0
1601—1800	12,0	18,6	21,6
1801—2000	13,5	10,3	9,0
2001—2200	24,0	6,4	11,2
2201—2400	11,3	4,5	3,7
2401—2600	12,2	3,4	1,4
2601—2800	2,2	1,2	2,2
2801—3000	5,4	0,8	0,7
3000 fölött	1,8	0,8	1,4
Összesen:	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0	134,0

idő szerint

Portás, takarító, ór	Csoportve- zető, technikus	Művezető	Egyéb
0,0	0,0	0,0	8,0
14,5	10,0	0,0	22,7
8,3	10,0	9,1	4,0
6,2	5,0	4,5	2,7
6,2	5,0	0,0	2,7
12,4	2,5	4,5	2,7
16,6	10,0	4,5	5,3
4,1	2,5	4,5	6,7
4,1	2,5	0,0	2,7
4,1	5,0	4,5	5,3
4,1	15,0	13,5	13,4
2,0	7,5	4,5	5,3
17,4	25,0	50,4	17,2
100,0	100,0	100,0	100,0
48,0	40,0	22,0	76,0

resetük szerint

Takarító, ór, portás	Csoportvezető, technikus	Művezető	Egyéb
—	—	—	4,2
—	—	—	7,0
18,8	2,5	—	—
8,3	2,5	—	9,8
12,5	7,5	4,5	14,6
20,8	7,5	4,5	12,6
18,8	15,0	4,5	12,6
12,5	29,0	—	9,8
6,2	10,0	22,7	4,2
—	20,0	22,7	12,6
—	5,0	22,7	2,8
2,1	—	9,2	2,8
—	10,0	9,2	7,0
100,0	100,0	100,0	100,0
48,0	40,0	22,0	71,0

16. Szakképzettség százalékos megoszlása a havi keresetek szerint

Kereset (Ft-ban)	Szakképzettség		
	magas	közepes	alacsony
600 alatt	1,0	1,0	5,9
601—1000	0,5	0,9	4,4
1001—1200	1,0	1,9	8,4
1201—1400	3,0	9,6	13,7
1401—1600	7,6	14,4	21,9
1601—1800	12,2	15,3	19,1
1801—2000	14,1	14,0	9,6
2001—2200	21,3	16,2	7,2
2201—2400	10,1	9,9	3,7
2401—2600	13,2	10,2	3,1
2601—2800	4,5	2,2	1,2
2801—3000	5,5	3,5	0,9
3000 fölött	6,0	0,9	0,9
Összesen:	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	198,0	313,0	321,0

17. A fizikai megterhelések százalékos megoszlása a havi keresetek szerint

Kereset (Ft-ban)	Fizikai megterhelés		
	nehéz	közepes	könnyű
600 alatt	0,7	1,3	7,0
601—1000	2,1	1,5	4,0
1001—1200	0,3	3,7	9,7
1201—1400	5,5	8,4	13,1
1401—1600	14,9	14,5	18,0
1601—1800	16,6	19,2	12,3
1801—2000	13,6	12,6	10,5
2001—2200	18,0	16,0	8,6
2201—2400	9,9	8,5	4,3
2401—2600	9,9	6,9	7,0
2601—2800	2,8	1,9	2,3
2801—3000	3,7	3,7	0,8
3000 fölött	2,0	1,8	2,4
Összesen:	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	294,0	318,0	258,0

18. A különböző életkorú és munkakörű munkások átlagos havi keresete (Ft-ban)

Eletkor	Szak- munkás	Betanított munkás	Segéd- munkás	Hivatalsegéd, őr, portás, takarító	Osszesen
15—17	1740	1490	1485	—	1582
18—19	1859	1477	1660	1725	1668
20—24	2134	1590	1540	1825	1845
25—29	2190	1704	1750	1925	1962
30—34	2112	1679	1742	1728	1937
35—39	2279	1674	1730	1785	1966
40—44	2142	1721	1900	1800	1969
45—49	2242	1560	1685	1300	1959
50—54	2050	1880	1741	1540	1956
55—59	1628	1200	1650	—	1547
60 fölött	800	—	600	—	800
Osszesen:	2081	1626	1688	1927	1874

19. A különböző munkakörű és életkorú férfiak havi átlagkeresete (Ft-ban)

Eletkor	Szak- munkás	Betanított munkás	Segéd- munkás	Hivatalsegéd, őr, portás, takarító	Osszesen
15—17	1755	2200	1633	—	1729
18—19	2009	1636	1870	1840	1880
20—24	2185	1935	2037	1916	2095
25—29	2285	2008	1957	2033	2176
30—34	2193	2180	1892	2366	2223
35—39	2350	2042	1933	1979	2225
40—44	2263	1944	2100	1950	2142
45—49	2188	1755	1799	1500	2096
50—54	2050	2031	1845	1625	2033
55—59	—	—	—	—	—
60 fölött	—	—	—	—	—
Osszesen:	2246	1958	1899	2004	2087

20. A különböző életkorú és munkakörű nők átlagos havi keresete (Ft-ban)

Életkor	Szak- munkás	Betanított munkás	Segéd- munkás	Hivatalsegéd, ór, portás, takarító	Összesen
15—17	1600	1411	600	—	1354
18—19	1380	1390	1240	1533	1337
20—24	1700	1248	971	1550	1295
25—29	1250	1443	1387	1600	1429
30—34	1516	1352	1320	1250	1364
35—39	1666	1237	1425	1300	1333
40—44	1571	1466	1366	1500	1489
45—49	1700	1266	1400	1100	1354
50—54	—	1277	600	1200	1228
55—59	—	—	—	—	—
60 fölött	—	—	—	—	—
Összesen:	1513	1330	1244	1540	1347

21. A különböző életkorúak százalékos megoszlása az órabér nagysága

Órabér (Ft-ban)	Életkor			
	20 év alatt	20—24	25—29	30—34
		éves		
5,00 alatt	2,9	0,7	0,9	0,7
5,01—6,00	5,7	5,9	4,6	1,4
6,01—7,00	14,3	7,5	10,2	5,9
7,01—8,00	23,1	13,4	11,1	13,4
8,01—9,00	16,0	12,0	5,6	9,6
9,01—10,00	11,5	21,6	20,3	14,8
10,01—11,00	2,9	9,0	11,1	6,7
11,01—12,00	0,7	4,4	3,7	7,4
12,01 fölött	—	0,7	4,6	3,6
Ismeretlen*	22,4	24,8	27,9	36,5
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	128,0	134,0	108,0	135,0

* Vagy nem órabéres.

szerint

Életkor					Ismeret- len korú
35—39	40—44	45—49	50—54	55 év fölött	
éves					
—	2,8	5,3	—	4,5	25,0
1,8	4,6	7,0	2,8	—	—
6,2	11,1	1,8	10,8	—	25,0
16,8	11,0	15,8	6,8	13,6	16,7
12,4	13,8	5,3	14,9	4,5	—
13,3	13,8	12,3	16,2	4,5	—
10,7	6,5	10,5	8,1	4,5	—
3,6	4,6	7,0	5,5	—	—
3,6	2,5	5,4	1,4	—	—
31,6	29,3	29,7	33,5	68,4	33,3
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
113,0	109,0	57,0	74,0	22,0	12,0

22. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása az egy

Egy főre jutó havi családi jövedelem (Ft/fő)	Szakmunkás	Betanított munkás
400 alatt	—	—
401—600	2,2	3,8
601—800	7,2	9,9
801—1000	20,5	20,8
1001—1200	19,0	21,2
1201—1400	16,8	17,1
1401—1600	12,2	12,2
1601—1800	9,3	6,8
1801—2000	4,4	1,6
2000 fölött	8,4	6,6
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0

23. Néhány kiemelt foglalkozás százalékos megoszlása az egy főre jutó

Foglalkozás	Egy főre jutó havi jövedelem (Ft-ban)	600 alatt	601—800	801—1000
Férfiak:				
Lakatos		4,5	10,5	23,7
Építőipari szakmunkás		6,0	6,1	15,1
Gépész és gépjárművezető		12,5	26,7	16,1
Betanított munkás		9,1	9,1	33,4
Közlekedési dolgozó (bm)		20,0	23,3	13,3
Segédmunkás		11,1	24,2	27,3
Művezető, technikus		—	—	20,0
Nők:				
Textilipari szakmunkás		—	17,3	13,0
Betanított munkás		4,1	12,7	17,0
Segédmunkás		9,7	9,7	32,0

főre jutó havi jövedelem nagysága szerint

Segéd- munkás	Portás, takarító, őr	Csoportvezető, technikus	Művezető
2,2	—	—	—
2,2	—	—	—
13,4	14,6	7,5	—
25,8	24,6	12,5	4,5
20,1	14,6	22,5	9,1
12,0	10,5	25,0	24,7
11,9	14,7	10,0	24,7
4,4	6,3	12,5	18,9
3,7	10,5	5,0	4,5
4,3	4,2	5,0	13,6
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0

havi jövedelem nagysága szerint

1001— 1200	1201— 1400	1401— 1600	1600 fölött	Ismeret- len	Együtt	Meg- kérdé- zettek száma
20,8	16,4	13,5	9,0	1,5	100	67
21,4	30,3	9,1	12,0	—	100	33
14,2	9,0	8,9	9,0	3,6	100	56
19,2	14,2	4,0	10,0	1,0	100	99
16,7	10,0	6,7	10,0	—	100	30
13,2	16,5	2,2	5,5	—	100	91
15,6	15,6	8,9	37,7	2,2	100	45
8,6	21,9	13,0	26,2	—	100	23
15,3	26,4	14,4	10,1	—	100	118
19,4	9,7	6,5	13,0	—	100	31

24. A különböző létszámú családok százalékos megoszlása az egy főre jutó

Család létszáma	Egy főre jutó havi jövedelem (Ft-ban)			
		600 alatt	601— 800	801— 1000
1 tagú		7,4	—	—
2 tagú		2,1	6,3	14,9
3 tagú		5,3	9,3	17,9
4 tagú		4,5	13,5	30,2
5 tagú		14,6	23,9	25,6
6 tagú		14,2	24,5	36,7
7 és több tagú		47,2	17,6	17,6
Ismeretlen		5,9	17,7	32,3

25. A különböző munkakörben dolgozók százalékos megoszlása a lakás-

Munkakör	Lakás-	
	saját ház	örök- szövetke- zeti, főbérlet, társbérlet
Szakmunkás	53,6	14,2
Betanított munkás	55,5	8,0
Segédmunkás	60,5	5,2
Hivatalsegéd, takarító stb.	50,0	14,0
Csoportvezető	50,1	15,4
Technikus	35,7	7,1
Művezető	81,8	9,1
Egyéb	50,7	11,3

26. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása a lakó-

Munkakör	Lakó-	
	egy	kettő
Szakmunkás	40,4	48,6
Betanított munkás	46,4	44,5
Segédmunkás	42,5	47,8
Hivatalsegéd, őr, portás, takarító	41,6	52,0
Csoportvezető, technikus	29,5	47,5
Művezető	4,5	77,3
Egyéb	26,5	65,1

havi jövedelem nagysága szerint (Összesen férfi—nő együtt)

1001— 1200	1201— 1400	1401— 1600	1600 fölött	Ismeret- len	Együtt	Meg- kérdé- zettek száma
3,7	11,1	14,8	51,9	11,1	100	27
14,2	14,2	12,2	34,7	1,4	100	144
20,1	30,8	9,3	6,9	0,4	100	269
18,6	15,1	10,6	7,5	—	100	245
16,2	10,3	6,0	3,4	—	100	117
14,3	2,0	6,1	2,2	—	100	49
17,6	—	—	—	—	100	17
8,8	14,7	8,8	11,8	—	100	34

használat jogcíme szerint

használat jogcíme					Összesen	Megkérdé- zettek száma
albérlet	család- tag	szolgá- lati	egyéb			
3,4	25,7	2,5	0,6	100	319	
1,5	30,4	3,0	1,6	100	263	
3,7	29,9	0,7	—	100	134	
4,0	32,0	—	—	100	48	
—	26,9	3,8	3,8	100	26	
—	42,9	14,3	—	100	14	
—	9,1	—	—	100	22	
1,4	31,0	2,8	2,8	100	71	

szobák száma szerint

három és több	Összesen	Megkérdézet- tek száma
11,0	100	319
9,1	100	263
9,7	100	134
6,4	100	48
23,0	100	40
18,2	100	22
8,4	100	71

27. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása a laksú-

Munkakör	Laksúrúség	
	0,1—1,4	1,5—2,4
Szakmunkás	14,7	39,7
Betanított munkás	8,0	37,3
Segédmunkás	12,7	31,0
Hivatalsegéd, takarító stb.	18,8	41,6
Csoportvezető, technikus	17,5	47,5
Művezető	—	9,1
Egyéb, ismeretlen	12,7	47,9

28. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása lakásuk

Munkakör	Közmű	
	víz, gáz, villany	víz, vil- lany
Szakmunkás	8,6	12,2
Betanított munkás	6,5	9,6
Segédmunkás	4,2	8,4
Takarító, őr, portás	4,5	9,1
Csoportvezető, technikus	21,6	13,5
Művezető	29,5	23,5

29. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása lakásuk

Munkakör	Mellék	
	fürdőszoba, W. C., konyha	W. C. és konyha
Szakmunkás	11,1	3,2
Betanított munkás	9,6	2,7
Segédmunkás	7,6	0,8
Takarító, őr, portás	11,1	2,2
Csoportvezető, technikus	30,0	2,7
Művezető	29,4	—

rűség szerint

(fő/szoba)			Összesen	Megkérdezetek száma
2,5—3,4	3,5—4,4	4,5—		
30,2	11,9	3,5	100	319
33,0	13,3	8,4	100	263
27,3	12,7	16,3	100	134
25,0	8,3	6,3	100	48
15,0	7,5	12,5	100	40
72,7	9,1	9,1	100	22
26,8	8,4	4,2	100	71

közművel való ellátottsága szerint

Közmű			Összesen	Megkérdezetek száma
csak villany,	csak víz	közmű nélkül		
45,1	0,3	3,3	100	277
56,8	0,4	26,7	100	228
57,8	—	29,6	100	118
41,0	—	45,4	100	44
43,3	—	21,6	100	37
17,6	—	29,4	100	17

mellékkeliségekkel való ellátottsága szerint

helyiség		Összesen	Megkérdezetek száma
csak konyha	mellékkeliség nélkül		
51,1	34,6	100	277
63,3	24,4	100	229
68,8	22,8	100	118
51,2	35,5	100	45
45,7	21,6	100	37
41,2	29,4	100	17

30. A különböző gyermekszámú családok százalékos megoszlása a laksűrűség szerint

Laksűrűség (fő/szoba)	Gyermekek száma				
	0	1	2	3	4 és több
0,1—1,4	20,1	7,6	3,8	2,3	—
1,5—2,4	43,0	39,0	43,7	29,5	—
2,5—3,4	21,0	43,9	22,1	34,1	40,0
3,5—4,4	10,5	6,0	24,7	6,8	10,0
4,5 fölött	5,4	3,5	5,7	27,3	50,0
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	429,0	251,0	158,0	44,0	20,0

31. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása a munkahely szerint

Munkakör	Munkahely	
	Budapest	Pest környéke
Szakmunkás	59,5	7,8
Betanított munkás	59,0	4,6
Segédmunkás	69,4	6,0
Hivatalsegéd, őr, portás, takarító	70,8	—
Csoportvezető, technikus	47,5	10,0
Művezető	63,7	13,6
Egyéb	53,4	8,5

32. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása a hazajárás gyakorisága szerint

Hazajárás gyakorisága	Szakmunkás	Betanított munkás
Ismeretlen	17,9	23,6
Naponta	77,8	73,4
Hetente	2,8	1,9
Két hetente	0,9	1,1
Havonta	0,6	—
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0

helye szerint

helye				Összesen	Megkérdezettek száma
megyei város	nem megyei város	megyei község	nem megyei község		
14,1	1,1	16,9	0,6	100	319
17,0	—	19,0	0,4	100	263
12,7	2,2	9,0	0,7	100	134
8,3	4,1	14,7	2,1	100	48
30,0	5,0	7,5	—	100	40
18,2	—	4,5	—	100	22
8,5	—	28,2	1,4	100	71

járás gyakorisága szerint

Segéd-munkás	Takarító, ór. portás hivatalsegéd	Csoportvezető, technikus	Művezető	Egyéb
20,9	12,5	37,5	9,1	28,2
74,7	81,2	52,5	72,8	67,6
3,7	4,2	10,0	13,6	2,8
0,7	2,1	—	—	—
—	—	—	4,5	1,4
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	49,0	22,0	71,0

33. A különböző munkakörű férfiak százalékos megoszlása a hazajárás

Hazajárás gyakorisága	Szak-	Betanított
	munkás	
Naponta	77,5	73,4
Hetente	3,2	4,0
Két hetente	1,1	1,6
Havonta	0,7	—
Ismeretlen	17,5	21,0
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0

34. A különböző munkakörű nők százalékos megoszlása a hazajárás gyakorisága szerint

Hazajárás gyakorisága	Szak-	Betanított	Segéd-	Hivatalsegéd, ór, portás, takarító
	munkás			
Naponta	79,5	73,4	67,4	93,7
Hetente	—	—	—	—
Két hetente	—	0,7	—	—
Havonta	—	—	—	—
Ismeretlen	20,5	25,9	32,6	6,3
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0	43,0	16,0

35. A különböző munkakörökben dolgozók százalékos megoszlása a napi

Napi utazásra fordított idő	Szak-	Betanított
	munkás	
1/2 óránál kevesebb	13,2	10,3
1/2—1 óra	13,2	13,7
1—1,5 óra	11,6	11,8
1,5—2 óra	10,0	10,6
2—3 óra között	23,2	20,5
3 óránál több	19,7	19,0
Ismeretlen	9,1	14,1
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0

gyakorisága szerint

Segéd- munkás	Hivatalsegéd, őr, portás, takarító	Csoportvezető, technikus	Művezető
78,0	75,2	50,6	72,8
5,5	6,2	9,6	13,6
1,1	3,1	—	—
—	—	—	4,5
15,4	15,5	39,8	9,1
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0

utazásra fordított idő szerint

Segéd- munkás	Takarító, őr, portás, hivatal- segéd	Csoportvezető, technikus	Művezető
5,2	10,4	18,0	9,1
8,2	6,2	24,0	22,7
7,5	8,3	16,0	18,2
10,4	12,5	14,0	9,1
25,4	39,7	6,0	18,2
28,4	18,7	10,0	18,2
14,9	4,2	12,0	4,5
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	50,0	22,0

36. A különböző helységekben lakók százalékos megoszlása a napi utazásra

Lakóhely	Ismeretlen	1/2 óránál kevesebb	1/2-1
			óra
1. Budakeszi	26,7	—	20,0
2. Budaörs	15,4	—	15,4
3. Biatorbágy	16,7	—	16,7
4. Érd	2,1	9,1	27,3
5. Páty	6,7	13,3	20,0
6. Pilisvörösvár	16,7	—	25,0
7. Sósút	7,1	7,1	—
8. Tárnok	—	9,1	—
9. Cegléd	—	48,2	37,0
10. Abony	26,3	10,5	42,2
11. Albertirsa	—	5,9	—
12. Ceglédbercel	5,3	5,3	—
13. Csemő	—	66,7	33,3
14. Dánszentmiklós	20,0	40,0	—
15. Törtel	—	50,0	—
16. Nagykőrös	3,7	14,8	48,2
17. Dabas	25,0	8,3	8,3
18. Alsónémedi	26,6	6,7	40,0
19. Gyál	7,1	—	—
20. Inárcs	—	5,9	—
21. Ócsa	33,3	—	—
22. Gödöllő	—	40,0	20,0
23. Aszód	—	30,0	40,0
24. Csömör	5,9	—	—
25. Galgahévíz	—	7,1	7,1
26. Kerepes	4,3	4,3	—
27. Kistarcsa	—	21,4	—
28. Tura	—	—	10,0
29. Vácraátót	—	—	—
30. Monor	35,0	13,0	4,3
31. Gomba	—	25,0	—
32. Gyömrő	23,0	7,7	7,7
33. Maglód	—	—	—
34. Nyáregyháza	—	—	—
35. Pilis	12,5	8,3	—
36. Tápióság	20,0	—	—
37. Úri	—	—	—

fordított idő szerint

1—1,5	1,5—2	2—3	3 óránál több	Megkérdezett száma
óra				
13,3	13,3	26,7	—	15
—	7,7	61,5	—	13
25,0	16,7	24,9	—	12
15,9	11,4	27,3	6,8	44
20,0	33,3	—	6,7	15
25,0	8,3	8,3	16,7	12
14,3	7,1	35,8	28,6	14
18,2	9,1	27,3	36,3	11
—	3,7	3,7	7,4	27
10,5	10,5	—	—	19
—	—	64,7	29,4	17
—	—	63,1	26,3	19
—	—	—	—	3
—	—	20,0	20,0	5
—	—	—	50,0	4
25,9	—	7,4	—	27
—	8,3	8,3	41,8	12
6,7	—	20,0	—	15
7,1	7,1	57,1	21,6	14
—	—	23,5	70,6	17
—	11,2	33,3	22,2	9
5,0	10,0	15,0	10,0	20
—	—	10,0	20,0	10
5,9	29,4	52,9	5,9	17
7,1	—	50,0	28,7	14
13,0	21,7	30,6	26,1	23
14,3	28,6	14,3	21,4	14
—	—	10,0	80,0	10
14,3	14,3	—	71,4	7
4,3	8,7	13,0	21,7	—
—	—	75,0	—	—
—	—	30,8	30,8	13
22,2	33,3	33,3	11,2	9
15,3	23,1	30,8	30,8	13
—	6,3	43,8	31,3	16
—	13,3	13,3	53,4	15
—	—	—	100,0	15

Lakóhely	Ismeretlen	½ óránál kevesebb	½-1
			óra
38. Vecsés	11,4	2,9	14,3
39. Nagykáta	31,3	6,3	—
40. Kóka	40,0	—	—
41. Szentmártonkáta	—	14,3	—
42. Tápiószéle	50,0	12,5	—
43. Tápiószőlős	—	33,3	33,3
44. Áporka	—	9,1	27,3
45. Dunavarsány	21,1	—	—
46. Dunaharaszti	4,3	8,7	—
47. Dömsöd	28,6	14,3	—
48. Kiskunlacháza	12,5	25,0	12,5
49. Szigetbecse	11,1	22,2	—
50. Szigetszentmárton	18,8	—	—
51. Szigetszentmiklós	6,7	6,7	33,3
52. Taksony	18,2	—	—
53. Tököl	—	11,8	23,5
54. Szentendre	23,9	19,0	9,5
55. Kisoroszi	28,5	14,3	—
56. Pilisszentlászló	18,8	12,5	6,2
57. Pomáz	18,2	18,2	18,2
58. Visegrád	—	25,0	25,0
59. Vác	50,0	17,7	17,7
60. Alsógöd	13,3	6,7	40,1
61. Felsőgöd	—	11,1	—
62. Dunakeszi	—	35,3	—
63. Kemence	33,3	33,3	33,4

1—1,5	1,5—2	2—3	3 óránál több	Megkérdezett száma
óra				
28,5	22,9	17,1	2,9	35
—	—	6,3	56,1	16
—	—	—	60,0	10
—	—	28,6	57,1	7
—	—	12,5	25,0	8
33,4	—	—	—	3
45,4	—	—	18,2	11
—	31,6	36,8	10,5	19
17,4	4,3	52,3	13,0	23
—	—	14,3	42,8	7
12,5	12,5	12,5	12,5	8
—	—	55,6	11,1	9
12,5	18,8	31,1	18,8	16
13,3	6,7	20,0	13,3	15
—	18,2	45,4	18,2	11
11,8	11,8	29,3	11,8	17
4,8	9,5	19,0	14,3	21
—	14,3	14,3	28,6	7
31,3	18,8	6,2	6,2	16
18,2	18,2	9,0	—	11
25,0	—	—	25,0	4
2,9	2,9	5,9	2,9	34
13,3	—	13,3	13,3	15
44,5	22,2	11,1	11,1	9
29,5	17,6	17,6	—	17
—	—	—	—	6

37. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a vezetőkrol

Kik irányítják a munkát?	Szak-	Betanított
	munkás	
Nem felelt	2,2	1,1
Nem tudja	6,6	6,5
Rosszul tudja	28,2	35,0
Előző kettő együtt	37,0	42,6
Tudja, de nem ismeri őket	12,5	11,0
Tudja és ismeri őket	50,5	46,4
Előző kettő együtt	63,5	57,4
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0

38. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a tervteljesít

Siker oka minek köszönhető?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nem tudja	30,5	29,8
Munkásoknak	37,5	39,8
Vezetőknek	27,0	21,7
Objektív körülmények	5,0	8,7
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nem tudja	30,0	31,4
Munkásoknak	36,4	38,8
Vezetőknek	28,2	24,2
Objektív körülmények	5,4	5,6
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nem tudja	33,3	28,1
Munkásoknak	46,2	41,0
Vezetőknek	17,9	19,4
Objektív körülmények	2,6	11,5
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

való ismeretük szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór. portás	Technikus, csoportvezető	Művezető
1,5	2,0	—	—
12,7	10,1	—	—
31,3	25,0	15,0	18,2
45,5	37,1	15,0	18,2
14,2	8,5	2,5	9,1
40,3	54,4	82,5	72,7
54,5	62,9	85,0	81,8
134,0	48,0	40,0	22,0

tés sikerének okáról alkotott vélemény szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór, portás, takarító	Technikus, csoportvezető	Művezető
36,6	40,0	20,0	22,7
37,3	16,6	20,0	22,7
14,9	18,7	50,0	54,6
11,2	24,7	10,0	—
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
37,4	40,5	22,5	22,7
39,5	21,9	19,6	22,7
14,3	18,8	3,0	54,6
8,8	18,8	54,9	—
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
34,8	69,0	11,4	—
32,6	6,2	22,2	—
16,3	18,6	33,3	—
16,3	6,2	33,3	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

39. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a munka

Mi lesz a sorsa az Ön által készített munkadarabnak?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs válasz	16,0	11,8
Jól tudja	45,7	50,2
Bizonytalan	13,5	19,0
Nem tudja	6,6	6,8
Nem készít	18,2	12,2
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nincs válasz	16,8	18,0
Jól tudja	43,9	40,3
Bizonytalan	12,1	13,7
Nem tudja	6,8	7,3
Nem készít	20,4	21,3
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nincs válasz	10,3	7,2
Jól tudja	58,9	59,0
Bizonytalan	23,1	23,7
Nem tudja	5,1	6,5
Nem készít	2,6	3,6
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

darab sorsának ismerete szerint

Segéd- munkás	Hivatalsegéd, ór. portás, takarító	Technikus, csoportvezető	Művezető
17,2	16,6	17,5	13,6
38,8	27,1	47,5	50,0
8,2	16,6	2,5	9,1
6,7	2,0	—	—
29,1	38,3	32,5	27,3
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
19,8	18,7	19,8	13,6
29,7	27,1	51,6	50,0
6,6	18,7	—	9,1
6,6	3,1	—	—
37,3	31,4	32,2	27,3
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
11,6	12,5	22,2	—
58,2	25,0	33,3	—
11,6	12,5	11,1	—
7,0	—	—	—
11,6	50,0	33,3	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

10. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása aszerint, hogy az általuk gyártott munkadarabbal kapcsolatban mennyire ismerik

Mennyire ismerik a további műveleteket?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs válasz	18,5	12,5
Jól tudja	38,6	42,7
Bizonytalan	12,2	16,3
Nem tudja	12,2	14,8
Nincs további lépés	18,5	13,7
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nincs válasz	19,3	15,3
Jól tudja	36,5	37,9
Bizonytalan	12,1	11,3
Nem tudja	11,4	13,7
Nincs további lépés	20,7	21,8
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nincs válasz	12,8	10,1
Jól tudja	53,9	46,7
Bizonytalan	12,8	20,9
Nem tudja	17,9	15,8
Nincs további lépés	2,6	6,5
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

a további műveleteket

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór, portás, takarító	Technikus, csoportvezető	Művezető
18,7	16,6	17,5	9,1
22,4	14,6	47,5	54,5
10,4	14,6	2,5	9,1
17,9	14,6	—	—
30,6	40,0	32,5	27,3
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
20,9	21,9	19,4	9,1
17,6	15,6	51,6	54,5
8,8	12,5	—	9,1
15,4	15,8	—	—
37,3	34,2	29,0	27,3
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
14,0	6,3	22,2	—
32,4	12,6	33,3	—
14,0	18,6	11,2	—
23,3	12,5	—	—
16,3	50,0	33,3	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

41. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a vállalat,

Mennyi a gyár termelésének évi értéke?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs válasz	10,3	12,5
Tudja	13,8	6,1
Nem tudja	75,9	81,4
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nincs válasz	10,7	19,9
Tudja	13,9	8,3
Nem tudja	75,4	71,8
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nincs válasz	7,7	6,5
Tudja	12,8	3,6
Nem tudja	79,5	89,9
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

illetve gyáregység évi termelési értékéről való ismeretük szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór. portás, takarító	Technikus, csoportvezető	Művezető
17,9	20,8	12,5	9,1
8,2	12,5	37,5	36,4
73,9	66,7	50,0	54,5
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
20,9	25,0	6,5	9,1
6,6	15,6	45,1	36,4
72,5	59,4	48,5	54,5
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
11,6	12,5	33,3	—
11,6	6,3	11,1	—
76,8	81,2	55,6	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

42. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a részese-

Mennyi a részese- dés alap?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs válasz	10,7	12,2
Tudja	11,3	3,0
Nem tudja	78,0	84,8
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nincs válasz	11,1	18,5
Tudja	11,8	3,2
Nem tudja	77,1	78,3
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nincs válasz	7,7	6,5
Tudja	7,7	2,9
Nem tudja	84,6	90,6
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

• Vállalati, illetve gyáregységi szinten.

dési alap* nagyságáról való ismeretük szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór, portás	Technikus, csoporth- vezető	Művezető
16,4	18,8	12,5	9,1
2,2	12,5	20,0	18,2
81,4	68,7	67,5	72,7
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
18,7	25,0	6,5	9,1
1,1	12,5	22,5	18,2
80,2	62,5	71,0	72,7
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
11,6	6,3	33,3	—
4,7	6,3	11,1	—
83,7	87,4	55,6	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

43. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a gyár

Hová kerülnek a gyár termékei?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs gyártmány, nem válaszolt	33,2	22,1
Jól tudja	44,3	45,9
Bizonytalan	14,7	24,0
Nem tudja	7,8	8,0
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Nők		
Nincs gyártmány, nem válaszolt	35,7	34,7
Jól tudja	41,4	38,6
Bizonytalan	14,3	20,2
Nem tudja	8,6	6,5
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Férfiak		
Nincs gyártmány, nem válaszolt	15,4	10,8
Jól tudja	64,1	52,5
Bizonytalan	17,9	27,3
Nem tudja	2,6	9,4
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

termékeinek értékesítéséről való ismereteik szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, őr, portás	Technikus, csoport- vezető	Művezető
34,3	43,7	37,5	13,6
36,6	34,3	52,5	72,8
18,7	12,3	7,5	13,6
10,4	9,7	2,5	—
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
42,8	53,2	32,3	13,6
31,9	25,0	58,0	72,8
16,5	15,6	6,5	13,6
8,8	6,2	3,2	—
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
16,3	25,0	55,6	—
46,4	37,5	33,3	—
23,3	13,7	11,1	—
14,0	13,8	—	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

44. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a kollektív

Kötötték-e kollektív szerződést?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Igen	69,3	54,4
Nem	16,6	19,4
Nem tudja	14,1	26,2
Mégkérdezetek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Igen	69,6	57,3
Nem	16,1	21,8
Nem tudja	14,3	20,9
Mégkérdezetek száma:	280,0	124,0
Nők		
Igen	66,7	51,8
Nem	20,5	17,3
Nem tudja	12,8	30,9
Mégkérdezetek száma:	39,0	139,0

szerződésről való ismeretük szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, őr, portás	Technikus, csoportvezető	Művezető
52,2	68,3	80,0	100,0
19,4	22,7	10,0	—
28,4	9,0	10,0	—
134,0	48,0	40,0	22,0
53,5	62,5	87,1	100,0
18,7	25,0	9,7	—
27,8	12,5	3,2	—
91,0	32,0	31,0	22,0
48,8	50,0	55,6	—
20,9	18,0	11,1	—
30,3	32,0	33,3	—
43,0	16,0	9,0	—

45. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a kollektív

Van-e a kollektív szerződésben a régítől eltérő?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Nincs válasz	16,6	22,1
Nincs új	21,3	16,0
Nem tudja	37,0	49,7
Van	25,1	12,2
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Nincs válasz	16,8	22,6
Nincs új	21,1	18,5
Nem tudja	35,0	40,4
Van	27,1	18,5
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Nincs válasz	15,4	21,6
Nincs új	23,1	13,7
Nem tudja	51,2	58,2
Van	10,3	6,5
Összesen:	100,0	100,0
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

szerződés új pontjairól való ismeretük szerint

Segéd- munkás	Hivatal- segéd. ór. portas	Technikus, csoporthve- zető	Művezető
21,6	29,9	12,5	—
14,9	14,6	20,0	13,6
50,8	38,8	22,5	13,6
12,7	16,7	45,0	72,8
100,0	100,0	100,0	100,0
134,0	48,0	40,0	22,0
20,9	20,0	6,5	—
16,5	15,6	25,8	13,6
49,6	7,8	12,9	13,6
13,2	56,6	54,8	72,8
100,0	100,0	100,0	100,0
91,0	32,0	31,0	22,0
23,3	37,3	33,3	—
11,6	12,5	—	—
53,5	31,5	55,6	—
11,6	8,5	11,1	—
100,0	100,0	100,0	—
43,0	16,0	9,0	—

46. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása az üzemi

Igénybe veszi-e az üzemi étkezdét?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Igénybe veszi	8,8	6,5
Nem veszi igénybe	51,4	55,5
Nincs üzemi étkezde	37,9	35,0
Mégkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Igénybe veszi	10,0	9,7
Nem veszi igénybe	52,9	54,0
Nincs üzemi étkezde	35,0	33,9
Mégkérdezettek száma:	280,0	125,0
Nők		
Igénybe veszi	—	3,6
Nem veszi igénybe	41,0	56,8
Nincs üzemi étkezde	59,0	36,0
Mégkérdezettek száma:	39,0	139,0

* Az oszlopok összege több esetben kisebb, mint 100%, mert az értekelhetetlen

étkezdé igénybevétele szerint*

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, ór. portás	Technikus, csoportve- zeto	Művezető
6,7	6,2	23,5	31,8
49,3	50,0	37,5	36,4
39,6	43,8	37,5	31,8
134,0	48,0	40,0	22,0
7,7	6,3	29,0	31,8
47,3	43,7	29,0	36,4
40,7	50,0	38,8	31,8
91,0	32,0	31,0	22,0
4,7	6,3	—	—
53,5	62,6	66,6	—
37,2	31,3	33,3	—
43,0	16,0	9,0	—

válaszokat nem tünteti fel a táblázat.

47. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása az üzemi

Igénybe veszi-e az orvosi rendelőt?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Igénybe veszi	14,1	11,0
Nem veszi igénybe	60,2	63,9
Nincs orvosi rendelő	23,2	22,1
Mégkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Igénybe veszi	12,1	7,3
Nem veszi igénybe	61,4	67,7
Nincs orvosi rendelő	23,6	20,2
Mégkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Igénybe veszi	28,2	14,4
Nem veszi igénybe	51,3	60,4
Nincs orvosi rendelő	20,5	23,7
Mégkérdezettek száma:	39,0	139,0

* Az oszlopok összege több esetben kevesebb, mint 100%, mert az értékelhetetlen

orvosi rendelő igénybevétele szerint*

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, takarító, őr, portás	Technikus, csoportvezető	Művezető
11,2	12,5	22,5	22,7
56,7	60,4	52,5	68,2
27,6	27,1	22,5	9,1
134,0	48,0	40,0	22,0
8,8	9,4	25,8	22,7
58,2	59,4	48,6	68,2
28,6	31,2	22,5	9,1
91,0	32,0	31,0	22,0
16,3	18,8	11,1	—
53,5	62,5	66,6	—
25,6	18,8	22,2	—
43,0	16,0	9,0	—

válaszokat nem tünteti fel a táblázat.

48. A különböző munkakörű munkások százalékos megoszlása a sporttelep

Igénybe veszi-e a sporttelepet?	Szak-	Betanított
	munkás	
Összesen:		
Igénybe veszi	59,2	60,1
Nem veszi igénybe	9,7	12,2
Nincs üzemi sporttelep	29,8	26,2
Megkérdezettek száma:	319,0	263,0
Férfiak		
Igénybe veszi	56,8	62,9
Nem veszi igénybe	10,7	10,5
Nincs üzemi sporttelep	31,1	25,0
Megkérdezettek száma:	280,0	124,0
Nők		
Igénybe veszi	76,9	57,6
Nem veszi igénybe	2,6	13,7
Nincs üzemi sporttelep	20,5	27,3
Megkérdezettek száma:	39,0	139,0

* Az oszlopok összege több esetben kisebb, mint 100%, mert az értékelhetetlen

igénybevétele szerint*

Segéd- munkás	Hivatal- segéd, takarító, őr, portás	Technikus, csoportvezető	Művezető
58,2	68,8	55,0	63,6
11,9	—	2,5	4,5
26,9	31,2	40,0	31,8
134,0	48,0	40,0	22,0
56,0	65,6	54,8	63,6
13,2	—	—	4,5
28,6	34,4	42,0	31,8
91,0	32,0	31,0	22,0
62,8	75,0	55,5	—
9,3	—	11,1	—
23,3	25,0	33,3	—
43,0	16,0	9,0	—

válaszokat a táblázatban nem tüntettük fel.

A MINTÁBAN SZEREPLŐ CSALÁDOK KIVÁLASZTÁSA

A felvétel az 1968. január elseji népesség-összeíráson (mikrocenzuson) alapul. A Központi Statisztikai Hivatal 1968. január elsején a népesség 2%-ára kiterjedő népesség-összeírást hajtott végre.

A mikrocenzus ki választási technikája kétlépcsős volt. Az első lépcsőben a városokat és a községeket, a második lépcsőben pedig ezeken belül a lakásokat választották ki.

Az összeírásba bekerült minden város és minden 5000 lakosú vagy annál népesebb község. Ezekben a községekben és a városokban az összeírás minden 50. lakásra terjedt ki. Az 5000-nél kisebb népességű községeknél megkülönböztették az 500-nál kevesebb lakosú; az 500—999; az 1000—1499; az 1500—1999 és a 3000—4999 lakosú községeket. Az 1000—1999 lakos között megkülönböztették a túlnyomóan (több mint 60%-ban) mezőgazdasági, a felerészben (40—60%-ban) mezőgazdasági és a kisebb részben (kevesebb mint 40%-ban) mezőgazdasági községeket. Az így kapott 14 csoporton belül a községeket megyék és járások szerint, majd a járásokon belül betűrendben rendezték. Az egyes jegyzékeken belül a lakásokat egymás után sorolták és összeadták. Azután véletlenszerűen választott kezdő számból indultak ki és olyan számmal haladtak tovább, amelyet a listán szereplő községek népességszáma határozott meg. A jegyzékből az a község esett a mintába, amelynek lakásszáma az említett szám esett. A lakások mintavételénél az 1960. évi népszámlálás címjegyzékéből és a folyamatos lakóház és lakásépítési statisztika címanyagából indultak ki.*

A mi felvételünk a 2%-os mikrocenzus 25%-os részmintáján alapul, tehát a Pest megyei munkások 0,5%-ára terjed ki. A 10 000-nél népesebb községeknél, illetve városoknál a mikro-

* Az 1968. évi mikrocenzus adatfelvételi módszerének leírását lásd. Az 1960. évi próbaszámlálás (mikrocenzus) személyi, családi és lakásadatai. Budapest. KSH 66—67. old.

cenzus mintájában szereplő lakások közül szisztematikusan minden negyedik kerül kiválasztásra. Mindazok a munkások, technikusok és művezetők, akik 1968. január elsején a kiválasztott lakásban laktak, bekerültek a mintába. Az 1000 lakosnál kisebb népességű községek közül minden negyedik került kijelölésre és ezekben minden olyan lakás, amelyben munkás, művezető vagy technikus lakott. Az 1000—5000 lakosú községekből minden második, és ezekben a községekben minden második mikro-cenzusi lakás került be a mintába. Az 5000—10 000 lakosú községekben nagyságukkal arányosan olyan volt a kiválasztás, hogy községenként 18 háztartás kerüljön a mintába.

Meg kell említenünk, hogy ez a 0,5%-os minta megegyezik a lakosság 1968. évi jövedelmeiről készített Központi Statisztikai Hivatali felvétel mintájának a Pest megyei munkásokra vonatkozó részével.

KÉRDŐÍV

MSZMP Központi Bizottsága Társadalomtudományi Intézete

Kérdőív

Lakhely:

Munkahely:

Megye: .....

Neve: .....

Város: .....

.....

Község: .....

Pontos címe: .....

.....

I. A család együttélő tagjai

Sor- szám	Neme		Szüle- tési éve	Családi állása			
	férfi (1)	nő (2)		csfő (1)	feleség (2)	gyerek (3)	egyéb (4)
1.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
2.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
3.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
4.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
5.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
6.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
7.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
8.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
9.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
10.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
11.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
12.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
13.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
14.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
15.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)
16.	(1)	(2)		(1)	(2)	(3)	(4)

II. A megkérdezett

1. a) Legmagasabb állami iskolai végzettsége:
  - 8 általános iskolánál kevesebb (1);
  - 8 általános iskola vagy polgári (2);
  - technikum (3);
  - gimnázium (4);
  - felsőfokú technikum (5);
  - egyetem vagy főiskola (6);
- b) Jelenleg részt vesz-e rendszeres állami oktatásban:
  - igen—nem
  - Jelenleg általános iskolába jár (1);
  - technikumba jár (2);
  - szakközépiskolába jár (3);
  - gimnáziumba jár (4);
  - felsőfokú technikumba jár (5);
  - egyetemre vagy főiskolára jár (6);
  - szakmát tanul (7):
2. Van-e szakmunkásoklevele: van—nincs
  - a) Ha van, hány van:
3. Az első szakmunkás oklevelét
  - a) Hány éves korában szerezte:
  - b) Hogyan szerezte: ipari tanuló, tanonc volt (1); átképzős volt (2); érettségi után szakmunkásképző tanfolyamon vett részt (3); egyéb módon (4) éspedig:
  - c) Milyen szakmából:
4. A második szakmunkás oklevelét:
  - a) Hány éves korában szerezte:
  - b) Hogyan szerezte: ipari tanuló, tanonc volt (1); átképzős volt (2); érettségi után szakmunkásképző tanfolyamon szerezte (3); egyéb módon (4) éspedig:
  - c) Milyen szakmából:
5. A harmadik szakmunkásoklevelét
  - a) Hány éves korában szerezte:
  - b) Hogyan szerezte: ipari tanuló, tanonc volt (1); átképzős volt (2); érettségi után szakmunkásképző tanfolyamon szerezte (3); egyéb módon (4) éspedig:
  - c) Milyen szakmából:
6. Hol született: megy   város   község
7. Sorolja fel a községeket, ahol élete folyamán hosszabb ideig (egy év-nél tovább) lakott:

16. Mióta van jelenlegi beosztásában:
17. Hogyan került jelenlegi beosztásába:
- .....
- .....
- .....
18. Mennyi ideig tart, amíg valaki az Ön munkáját megtanulja:
- .....
- .....
19. Mennyi időbe került Önnek ez:
- .....
- .....
20. Mi a legnehezebb az Ön munkájában:
- .....
- .....
- .....
21. Mi a legkellemetlenebb dolog az Ön munkahelyén:
- .....
22. Hogyan hatottak munkájára az évek során bevezetett technikai újítások:
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
23. Figyelembe vették-e a műhelyben dolgozók véleményét az újítás bevezetésénél:
1. az újítások bevezetése a dolgozók javaslatára történt;
  2. a dolgozók ellenezték az újításokat, mégis bevezették;
  3. a dolgozók helyeselték az újításokat:

technikai érzék — begyakorlottság — figyelem és fegyelmezettség — találatekonyság — általános technikai műveltség — különleges szakképzettség — más, éspedig:

.....

- e) Mit változtatna munkakörülményein (kérjük a legfontosabb hármat jelölje meg):

folyamatos anyagellátás — jobb szerszámellátás — jobb közösség kialakítása — jobb munkaszervezet — vezetés javítása — jobb világítás biztosítása — jobb levegő biztosítása — zaj csökkentése — porszivás — megfelelő hőmérséklet biztosítása — vegyi ártalmak kiküszöbölése — nagyobb rend — a munkások tanácsainak, javaslatainak, véleményeinek meghallgatása — a munkások újításainak értékelése — jobb előmenetel:

.....

III. Lakás, kereset

1. Abban a községben (városban) dolgozik-e, ahol lakik: igen — nem
2. Ha nem, milyen gyakran jár haza: naponta (1); hetente (2); két-hetente (3); havonta (4):
3. Naponta mennyit utazik munkahelyére és vissza: félóránál kevesebbet (1); egy óránál kevesebbet (2); másfél óránál kevesebbet (3); két óránál kevesebbet (4); kettő-három órát (5); három óránál többet (6):
4. Állandó lakásában lakáshasználatának jogcíme: saját (ház (1); öröklakás (2); szövetkezeti lakás (3); főbérlet (4); társbérlet (5); albérlet (6); ágybérlet (7); családtag (8); szolgálati lakás (9); munkásszállás (10); egyéb (11):
5. Állandó lakásában:
  - a) lakószobák száma:
  - b) hány személy lakik:
  - c) ha albérló vagy ágybérló vagy munkásszálláson lakik, hányadmagával lakik egy szobában:
  - d) konyha: van — nincs
  - e) vízöblítéses W. C.: van — nincs
  - f) fürdőszoba: van — nincs
  - g) víz: van — nincs
  - h) gáz: van — nincs
  - i) villany: van — nincs
  - j) központi, gáz- vagy távfűtés: van — nincs

6. Ha hetente vagy annál ritkábban jár haza:
- nem állandó lakásában lakáshasználatának jogcíme: albérlet (1); ágybérlet (2); családtag (3); munkásszállás (4); egyéb:
  - nem állandó lakásában a lakószobák száma:
  - hány személy lakik benne:
  - ha albérlő vagy ágybérlő, vagy munkásszálláson lakik, hányadmagával lakik egy szobában:
  - konyha: van — nincs
  - vízöblítéses W. C.: van — nincs
  - fürdőszoba: van — nincs
  - víz: van — nincs
  - gáz: van — nincs
  - villany: van — nincs
  - központi, gáz- vagy távfűtés: van — nincs
7. a) Intézetben, rokonoknál vagy elvált, különélő házastársnál élő gyermekeinek száma:
- Ha gyermektartást fizet, ennek havi összege: ..... Ft
8. Havi lakbére: ..... Ft
9. Lakástörlesztés: ..... Ft
10. Fűtés: ..... Ft
11. OTP-tartozás havi részlete: ..... Ft
12. Órabére: ..... Ft ..... fillér
13. Havi átlagkeresete: ..... Ft 1969-ben
14. Egyéb vállalati juttatások (prémium, jutalom, nyereségrészesedés, újíttási díj stb.) 1968. évi havi átlaga: ..... Ft
15. Egyéb munkából származó 1969. évi jövedelmének egyhavi átlaga: ..... Ft
16. Egyéb családi jövedelmek:
- családi pótlék havi összege: ..... Ft
  - gyermektartási díj havi összege: ..... Ft
  - gyermekgondozási segély havi összege: ..... Ft
  - albérleti, ingatlanbérleti díj havi összege: ..... Ft

- e) természetben kapott rendszeres családi támogatás pénzbeli értékének havi összege: ..... Ft
- f) mezőgazdasági termékek értékesítéséből származó pénzbeli jövedelem évi összegének egyhavi átlaga: ..... Ft
- g) nyereségek, egyéb eddig fel nem tüntetett egyszeri alkalmi jövedelmek egy évben: ..... Ft
17. Ha van földje, kertje, gazdasága saját művelésében, ennek területe
- a) szántó ..... négyszögöl
- b) szőlő ..... négyszögöl
- c) kert ..... négyszögöl
- d) gyümölcsfák száma:
18. Ha vállaltak részes művelést, ennek területe: ..... négyszögöl
19. Ha tart állatot:
- sertés ..... db
- szarvasmarha ..... db
- baromfi ..... db
20. Az Önnel közös háztartásban élő személyek havi átlagkeresete (alkalmazásban állóknál, tsz-tagoknál, önállóknál, napszámosoknál, alkalmi munkásoknál 1968. évi összes pénzbeli és természetbeni jövedelmek egyhavi átlaga):
1. családtag ..... Ft
2. családtag ..... Ft
3. családtag ..... Ft
4. családtag ..... Ft
5. családtag ..... Ft
6. családtag ..... Ft
7. családtag ..... Ft
8. családtag ..... Ft

9. családtag ..... Ft
10. családtag ..... Ft
21. Mennyi pénz kell egy négytagú munkás család megélhetéséhez:
..... Ft
22. Javultak vagy rosszabbodtak az Ön megélhetési viszonyai 1969-ben az előző évihez viszonyítva: .....
.....
23. Miért: .....
.....
24. Javultak vagy rosszabbodtak a munkások megélhetési viszonyai 1969-ben az előző évihez viszonyítva: .....
.....
25. Miért: .....
26. Ha az Ön havi keresete 500 Ft-tal emelkednék, elsősorban mire költené: .....
.....

IV. A család tagjai:

1. Apjának foglalkozása:
a) amikor a megkérdezett született:
.....
b) jelenlegi foglalkozása (ha meghalt vagy nyugdíjas, akkor a legutóbbi foglalkozása):
.....
.....
2. Apjának a) iskolai végzettsége: 8 általános iskolánál kevesebb (1); 8 általános iskola vagy polgári (2); középiskola (3); egyetem vagy főiskola (4):
b) szakképzettsége:

3. Anyjának foglalkozása:

a) amikor a megkérdezett született:

.....

b) jelenlegi foglalkozása (ha meghalt vagy nyugdíjas, akkor a legutolsó foglalkozása):

.....

4. Anyjának a) iskolai végzettsége: 8 általános iskolánál kevesebb (1); 8 általános iskola vagy polgári (2); középiskola (3); egyetem vagy főiskola (4):

b) Szakképzettsége:

5. Házastársának iskolai végzettsége: 8 általánosnál kevesebb (1); 8 általános vagy 4 polgári (2); technikum (3); gimnázium (4); felsőfokú technikum (5); egyetem vagy főiskola (6):

b) Jelenleg házastársa részt vesz-e rendszeres állami oktatásban:

Jelenleg általános iskolába jár (1);

technikumba jár (2);

szakközépiskolába jár (3);

gimnáziumba jár (4);

egyetemre vagy főiskolára jár (5):

6. Házastársának jelenlegi foglalkozása:

.....

.....

.....

7. Házastársának szakképzettsége:

a) van — nincs

b) ha van, mi:

c) jelenleg tanul-e valamilyen szakmát: igen — nem

d) ha igen, mit:

e) milyen formában:

	Egy	Kettő	Három	Négy	Öt
7. Gyermekel	gyermek				
a) Neme: férfi — nő b) születési éve: c) legmagasabb iskolai végz.: 8 általánosnál kevesebb (1) 8 általános (2) technikum (3) gimnázium (4) felsőfokú technikum (5) egyetem vagy főiskola (6)					
d) szakképzettsége, ipari tanuló iskolája: 1 éves ip. tan. isk. végzettség (1) 2 éves ip. tan. isk. végzettség (2) 3 éves ip. tan. isk. végzettség (3) érettségi után szakmunkáské- pzt végzett (4) szaktanfolyamot végzett (5) Miből végezte:					
e) jelenleg részt vesz-e valami- lyen oktatásban: általános iskolába jár (1) technikumba jár (2) szakközépiskolába jár (3) gimnáziumba jár (4) felsőfokú technikumba jár (5) egyetem v. főisk. jár (6)					
f) jelenleg tanul-e valamilyen szakmát: mit: 1 éves ip. tan. isk. (1) 2 éves ip. tan. isk. (2) 3 éves ip. tan. isk. (3) érettségi után szakmunkás- képzőn (4) szaktanfolyamon (5) egyéb módon (6) éspedig:					

g) legutóbbi tanulmányi eredménye: h) szándékoznak-e továbbtaníttatni:					
i) ha igen, milyen formában:					
j) van-e ennek a tervnek valamilyen akadálya:					
k) milyen foglalkozást szánnak a gyermeknek:					
l) ha már van foglalkozása, akkor mi az:					

V. Kultúra, szabad idő

1. Az előző hétköznap — a munkaidő befejeztétől lefekvésig — mivel töltötte idejét (igyekezzünk minden félórát számbavenni!):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Mivel töltötte az előző vasárnapot (ugyanúgy):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Van-e Önnek:
- rádiója
  - televíziója
  - magnetofonja
  - fényképezőgépe
  - lemezjátszója
  - motorkerékpárja
  - autója

mosógépe
 porszívója
 hűtőszekrénye
 nyaralója (vikendháza, telke)

4. A család tulajdonában levő könyvek száma: ..... db

5. Mit olvasott az előző hónapban:

Szerző: ..... Cím: .....

Szerző: ..... Cím: .....

Szerző: ..... Cím: .....

6. a) Volt-e színházban az elmúlt évben: igen — nem

b) Ha igen, hányszor:

7. a) Jár-e valamilyen könyvtárba: .....

b) Ha igen, melyikbe: .....

VI. Társadalmi érdeklődés és politikai aktivitás

1. Milyen rendszerességgel és kitől kap termelési feladataihoz, munkájához utasítást, tájékoztatást?

1. naponta; 2. hetente; 3. havonta; 4. vagy ritkábban:

1. szilagvezetőjétől; 2. csoportvezetőjétől; 3. művezetőjétől:

2. Kielégítőnek tartja-e azt az előzetes tájékoztatást, amit a termelési feladataihoz (munkájához) kap?

1. Igen   2. Nem

3. Ha nem, milyen jellegű segítségre, tájékoztatásra lenne szüksége?

.....

.....

4. Kik irányítják az Ön vállalatánál a munkát?

.....

.....

5. Tudomása szerint teljesítette az Önök részlege az előző negyedévi tervét?

1. Igen

2. Nem

Ha igen, miben látja a siker okát?

.....
 .....

Ha nem, miben látja a lemaradás okát?

.....
 .....

6. Meghallgatják-e véleményét, javaslatait, figyelembe veszik-e tapasztalatait a munkafolyamat ésszerűsítésére vonatkozóan?

1. Igen   2. Nem

7. Mi lesz a sorsa az Ön által készített munkadarabnak?

.....

8. Hány előző, illetőleg további technológiai lépést ismer?

.....

9. Mennyi a gyár termelésének évi értéke? .....

10. Mekkora a részesedési alap? .....

11. Ha gyárban dolgozik, hová kerülnek a gyár termékei?

.....
 .....

12. Ha megfelelő hatáskörrel rendelkeznek munkahelyén, milyen változtatásokat vezetne be:

a) szervezésben: .....

.....
 .....

b) szociális téren: .....

.....
 .....

c) bérezésben: .....

d) munkavédelemben: .....

- .....
 .....
13. Munkahelye a felsorolt szociális lehetőségek közül mit nyújt és melyiket veszi igénybe:
 van és igénybe veszi (1); van, de nem veszi igénybe (2); Nincs (3):
a) étkezde;	(1)	(2)	(3)
b) sporttelep;	(1)	(2)	(3)
c) orvosi rendelő;	(1)	(2)	(3)
d) üdülő;	(1)	(2)	(3)
e) könyvtár;	(1)	(2)	(3)
f) kultúrterem;	(1)	(2)	(3)
14. Ha Ön megfelelő hatáskörrel rendelkeznék községében, illetőleg a megyében, milyen reformokat vezetne be?
- a) közlekedésben: .....
- b) a község kereskedelmi ellátásában: .....
- c) a község kulturális ellátásában: .....
- .....
 .....
- d) közművesítésben: .....
- .....
 .....
15. Az Ön véleménye szerint melyik az a legfontosabb három politikai, vagy gazdasági kérdés, amelynek megoldása leginkább a munkások érdekeit szolgálja?
- .....
 .....
- .....
16. Kötöttek-e a dolgozókkal az Ön vállalatánál kollektív szerződést?
 1. Igen   2. Nem   3. Nem tudom
17. Ismeri-e a kollektív szerződés tartalmát: van-e a kollektív szerződésben valami, ami a korábbi helyzettől eltérően szabályozza a munkakörülményeket?
 1. Nincs   2. Nem tudom   3. Van, és pedíg:
- .....

- .....
.....
18. Megvitatták-e a dolgozók a kollektív szerződés tervezetét?
1. Nem vitatták meg; 2. Megvitatták, de a vita formális volt; 3. Valódi vita volt (milyen kérdésben; végül is kinek az álláspontját fogadták el)? .....
- .....
.....
19. Munkahelyén a szakszervezettől igényelt-e az utóbbi egy évben valamilyen személyes, vagy közügyben segítséget, támogatást?
1. Igen   2. Nem
20. Ha igen, mi volt ez? .....
- .....
.....
.....
21. Megoldották-e?
Meg van-e elégedve a megoldás, illetve az ügyintézés módjával?
.....
.....
.....
22. Miben látja Ön a szakszervezeti bizalmi feladatát?
.....
.....
.....
.....
23. Manapság sok szó esik az üzemi demokráciáról. Ön szerint mit jelent ez a kifejezés?
.....
.....

24. Érdekli-e Önt a politika?
   1. Igen   2. Nem
25. Milyen lehetőségei vannak politikai érdeklődése kielégítésére? 1. televízió; 2. rádió; 3. országos sajtó; 4. megyei sajtó; 5. üzemi sajtó; 6. mozi híradó; 7. heti lapok; 8. folyóiratok; 9. pártnapok; 10. tanács-
 tagi beszámolók; 11. beszélgetés ismerősökkel;
26. Melyik forrásra támaszkodik legszivesebben?
 .....
 .....
27. Milyen politikai szervezet tagja?
 .....
 .....
28. Van-e Önnek valamilyen társadalmi funkciója?
   1. Igen   2. Nincs
 Ha vannak, mik azok?
 .....
 .....
29. Politikai iskolája: munkahelyi szeminárium (1); marxista közép-
 iskola (2); marxizmus—leninizmus esti egyetem (3); 1—6 hónapos
 pártiskola (4); egyéves pártiskola (5); pártfőiskola (6).
 Jelenleg jár-e: munkahelyi szemináriumra (1); marxista közép-
 iskolába (2); marxizmus—leninizmus esti egyetemre (3)?

TARTALOM

Előszó	5
I. ÉLETKOR ÉS CSALÁDI KÖRÜLMÉNYEK	7
1. Életkor	7
2. Férfiak és nők	9
3. Családi állapot, gyermekek száma.....	10
4. A háztartás nagysága	11
II. BELSŐ RÉTEGZŐDÉS ÉS TÁRSADALMI EREDET	13
1. Munkakör és szakma	13
2. Társadalmi eredet.....	15
3. A munkások életpályája	18
4. Az egy munkahelyen töltött idő megoszlása	19
5. Lakóhely — és munkahely.....	21
III. KERESETI ÉS JÖVEDELMI VISZONYOK.....	25
IV. LAKÁSVISZONYOK	35
V. KULTÚRA	38
1. Iskolai végzettség	38
2. Könyvtár, könyvtár, olvasás, színház	40
3. A munkásyerekek továbbtanulási lehetőségei	42
VI. TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI ÉRDEKLŐDÉS ÉS AKTIVITÁS	46
1. Munkások az üzemek életében	46
a) Informáltság	46
b) A munkások javaslatai	47

<i>c)</i> Szociális intézmények	49
<i>d)</i> A vezetők megítélése	50
2. A munkások javaslatai a megye életére	50
3. A munkások politikai tájékozottsága	51
4. A munkások részvétele a helyi pártszervezet munká- jában	53
Függelék	57
A mintában szereplő családok kiválasztása.....	110
Kérdőív	113

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztette: Rákos Imréné.
A fedél Rudas László munkája. Műszaki vezető: Szécsli Andor. Műszaki szerkesztő:
Rudas László.